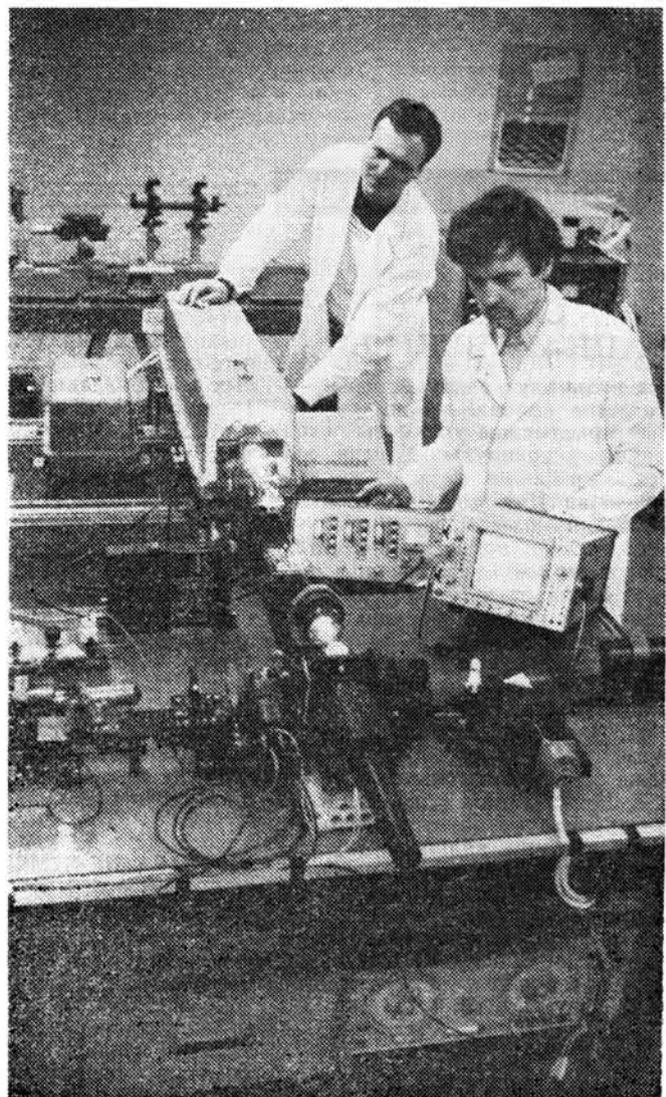
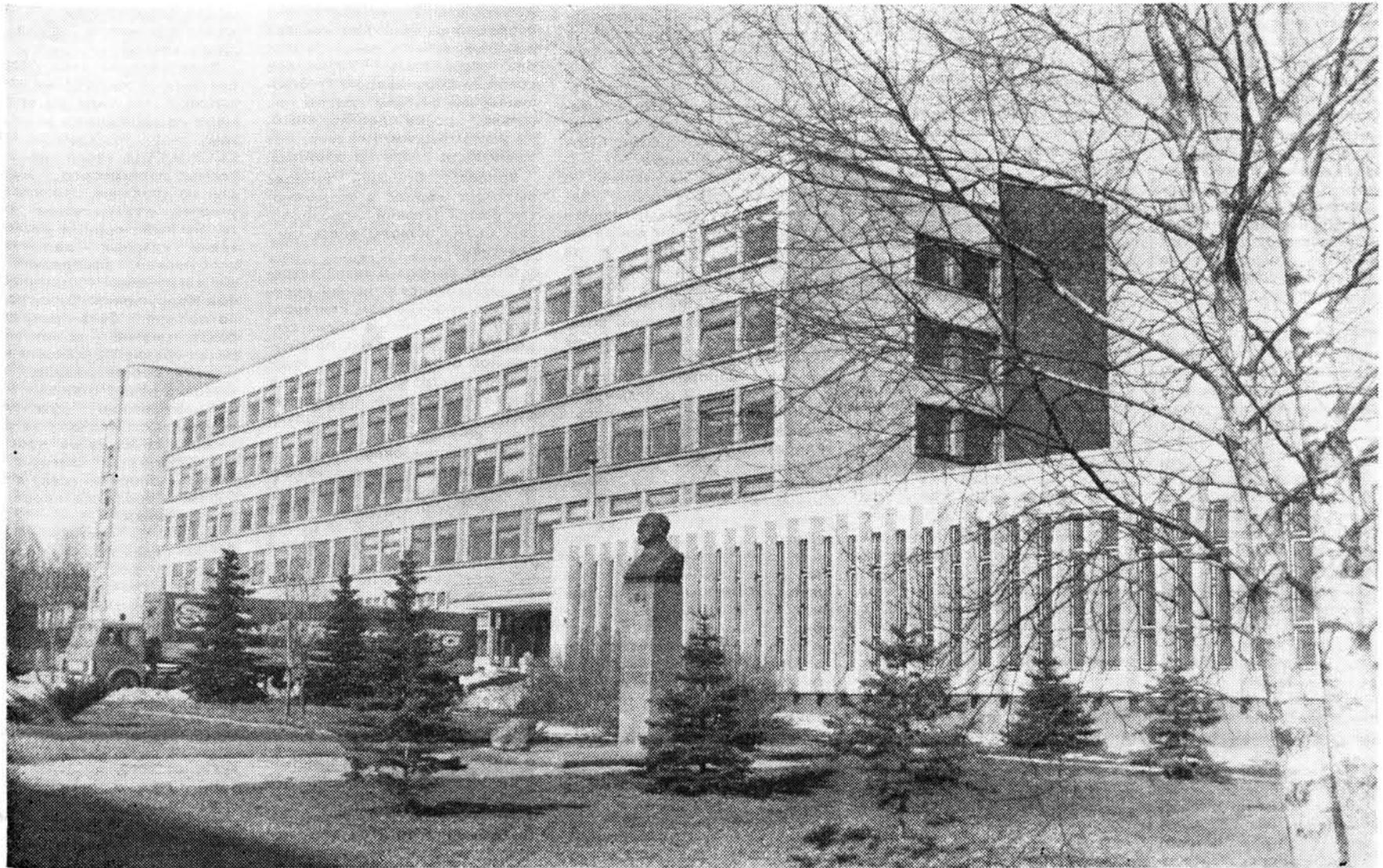

Голас Радзімы

№ 15 (1897)
11 красавіна 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

І. АКАДЭМІЯ навук Беларусі — адна з самых буйных у Савецкім Саюзе. Тут працуе каля 40 навукова-даследчых устаноў, якія займаюцца фундаментальнымі і прыкладнымі даследаваннямі, уносяць значны ўклад у развіццё народнай гаспадаркі рэспублікі і краіны. Інстытут тэхнічнай кібернетыкі, пра які мы расказваем сёння, быў створаны дваццаць гадоў назад. Аснову яго калектыву склалі мясцовыя навукоўцы, якія займаліся праблемамі кібернетыкі ў лабараторыях іншых устаноў АН БССР. Цяпер тут 22 лабараторыі, у якіх працуюць 6 дактароў і 85 кандыдатаў навук.

НА ЗДЫМКАХ: будынак Інстытута тэхнічнай кібернетыкі; доктар фізіка-матэматычных навук Вячаслаў ТАПАЕУ (у цэнтры) абмяркоўвае з супрацоўнікамі сваёй лабараторыі пытанні аптымізацыі праектных рашэнняў; малады навуковы супрацоўнік Вадзім ТКАЧЭНКА і старшы тэхнік Аляксандр ПАУЛАВЕЦ. (Працяг фотарэпартажу аб Інстытуце тэхнічнай кібернетыкі змешчаны на 4-й стар.)

Беседа М. С. Горбачева с редактором газеты «Правда»

Вопрос: Наша газета получает много писем — и от советских людей, и из-за рубежа, посвященных международным делам. Как бы Вы, Михаил Сергеевич, охарактеризовали международную обстановку?

Ответ: Мне понятен возросший интерес людей к международным делам. Широкие народные массы на всех континентах стремятся активно воздействовать на судьбы современного мира.

Это не случайно. Мир наполнен сложными проблемами — и политического, и экономического, и социального характера. Реально существуют две противоположные общественные системы — социализм и капитализм. На международной арене активно действуют десятки новых государств со своей историей, традициями, своими интересами. Это тоже реальность.

Для того, чтобы строить международные отношения в нынешнем мире, нельзя с этим не считаться, нельзя игнорировать интересы других государств, а тем более пытаться лишать их права самим выбирать свой путь развития. Это и есть в широком понимании политика мирного сосуществования, при которой каждая из систем будет доказывать силой примера, а не силой оружия, какая из них лучше.

Другой вывод, который является столь же актуальным, — это необходимость прекращения гонки вооружения. Развитие международной обстановки подошло к такому рубежу, когда возникает вопрос: куда же идти дальше, не пора ли деятелям, определяющим политику государств, остановиться, задуматься и не допускать принятия решений, которые толкали бы мир к ядерной катастрофе.

Существует острая потребность международного сотрудничества в налаживании диалога, в поисках реалистических решений, которые ослабляли бы напряженность в мире, помогали бы перекрыть пути гонки вооружения.

В этом должны участвовать все государства — и большие, и малые. Понятно, что особая

роль принадлежит ядерным державам и прежде всего Советскому Союзу и Соединенным Штатам Америки.

Наша страна проводила и будет проводить активную и конструктивную внешнюю политику во имя укрепления мира. Это было подтверждено на недавнем Пленуме ЦК КПСС, где были изложены внешнеполитические принципы Советского государства.

Вопрос: В мире многое связывается с состоянием советско-американских отношений. Появились ли, по Вашему мнению, возможности для их изменения к лучшему?

Ответ: Отношения между СССР и США — исключительно важный фактор международной политики. Но мы отнюдь не смотрим на мир только через призму этих отношений. Мы понимаем, каков вес других стран в международных делах, учитываем это при оценке общей обстановки в мире.

Есть ли сейчас изменения к лучшему в советско-американских отношениях? Простого ответа на этот вопрос нет. Что-то дает основание для надежды, но по-прежнему немало и даже много такого, что вселяет тревогу.

В Женеве начались новые советско-американские переговоры по ядерным и космическим вооружениям. Факт этот положительный. Совместно с США мы определили предмет и цели переговоров и, если говорить коротко, определили их так: не начинать гонку вооружений в космосе, прекратить ее на Земле, приступить к радикальному сокращению ядерных вооружений, имея своей конечной целью их полную ликвидацию.

Теперь надо реализовать эту договоренность. Переговоры важные. Говорю я об этом прежде всего потому, что сейчас решается, куда пойдет дальше развитие советско-американских отношений и в целом развитие в мире. Выбор такой: либо гонка вооружений по всем направлениям, рост военной угрозы, либо укрепление всеобщей безопасности, более прочный мир для всех.

Есть какие-то подвижки в других областях советско-американских отношений, но очень небольшие. В целом отношения остаются напряженными.

В Вашингтоне делают ставку на силу, и этого не скрывают. И рассчитывают на силу превосходящую, которая подчинила бы остальной мир Америке. Дипломатия и переговоры находятся там буквально в подчинении у ракет и бомбардировщиков. Ведь факт, что новые программы стратегических вооружений проталкивают через конгресс и те люди, которые ведут от имени США переговоры в Женеве.

Все немало наслышаны о планах «звездных войн», объявленных администрацией США. Лексикон взят вроде бы из научной фантастики, а за ним пытаются скрывать реальную, грозную опасность для нашей Земли. Фантастически я бы назвал доводы, которые приводятся в обоснование милитаризации космоса. Говорят об обороне — готовятся к нападению, рекламируют космический щит, а куют космический меч, обещают ликвидировать ядерное оружие — на практике наращивают, совершенствуют его. Сулят стабильность миру, а ведут дело к ломке военного равновесия.

Поскольку люди интуитивно чувствуют опасность планов «звездных войн», авторы этих планов хотят заставить поверить, будто речь идет о безобидных научных изысканиях, да еще якобы сулящих технологические выгоды. Используя эту приманку, соучастниками опасной затеи хотят сделать и своих союзников.

Утверждают даже, будто через создание космического оружия можно прийти к ликвидации ядерного. Обманчивый прием. Так же как появление ядерного оружия не устранило обычных видов оружия, а лишь породило форсированную гонку и ядерных, и обычных вооружений, так и создание космического оружия обернется одним — гонка вооружений станет еще интенсивнее, охватит новые сферы.

Я выделил те моменты, которые прежде всего осложняют советско-американские от-

ношения, временами доводят их до грани острой напряженности. Причем похоже, что кто-то в США рассматривает такое положение как нормальное, считая конфронтацию чуть ли не естественным состоянием.

Мы так не считаем. Конфронтация — не врожденный дефект наших отношений. Это, скорее, аномалия. Нет никакой неизбежности в том, чтобы она сохранялась. Улучшение советско-американских отношений мы считаем делом не только крайне необходимым, но и возможным. Конечно, без взаимности здесь не обойтись.

Вопрос: Большой интерес вызывает вопрос о возможности Вашей встречи с президентом США. Каковы здесь перспективы?

Ответ: Вопрос о такой встрече затрагивался в нашей переписке с президентом Рейганом. Могу сказать, что с обеих сторон было высказано положительное отношение к тому, чтобы встреча состоялась. Сроки и место ее проведения будут предметом последующего согласования.

В более широком плане в переписке речь шла о нахождении совместных путей к улучшению отношений между СССР и США, придании им более стабильного и конструктивного характера. Убежден, что требуется дать серьезный импульс советско-американским отношениям на высоком политическом уровне. Мы предлагаем правительству США вести дело так, чтобы было видно всем — нашим народам, другим странам, что курсы политики СССР и США ориентируются не на вражду и противоборство, а на поиски взаимопонимания, на мирное развитие.

Вопрос: Из сказанного Вами, Михаил Сергеевич, видно, что действовать нужно по широкому фронту. И все-таки, в чем Вы видите основной рычаг для существенного поворота?

Ответ: Интенсивные взаимные усилия. И действительно усилия по широкому фронту. Благоприятно сказались бы на наших и международных от-

ношениях взаимопонимание насчет необходимости содействовать урегулированию конфликтных ситуаций в мире. Немало и к обоюдной пользе можно сделать в развитии двусторонних связей между СССР и США.

И все же то, что Вы назвали основным рычагом, лежит в сфере безопасности. С чего конкретно можно было бы здесь начать?

Коль сели за стол договариваться о сокращении вооружений, так надо по крайней мере не наращивать их. Поэтому мы предлагаем, чтобы СССР и США ввели на весь период переговоров мораторий на создание, включая научно-исследовательские работы, на испытания и развертывание ударных космических вооружений, заморозили свои стратегические наступательные вооружения. Одновременно должно быть прекращено развертывание американских ракет средней дальности в Европе, и, соответственно, наращивание наших ответных мер.

Американские руководители заявляют, что они за радикальные сокращения вооружений. Если так, то логично сначала застопорить гонку вооружений и сразу же перейти к сокращениям.

Мы — за честный диалог. Готовы вновь продемонстрировать нашу добрую волю. И с этого дня — хочу подчеркнуть — Советский Союз вводит мораторий на развертывание своих ракет средней дальности, приостанавливает осуществление других ответных мер в Европе. Срок действия моратория — до ноября текущего года. Какое решение будет принято нами после этого, зависит от того, последуют ли США нашему примеру: останавливают они или нет развертывание своих ракет средней дальности в Европе.

Подытоживая, скажу так: Возможности для улучшения советско-американских отношений, для оздоровления общей международной обстановки есть. Эти возможности нельзя упускать. Их надо переводить в плоскость конкретной политики, практических решений.

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

УРАЧЫСТЫ СХОД

СВЯТА БРАЦКАЙ ВЕНГРЫІ

Нацыянальнаму святу Венгрыі — 40-й гадавіне вызвалення ад фашызму — быў прысвечаны ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных Мінска, які адбыўся 3 красавіка.

4 красавіка 1945 года Савецкая Армія, выконваючы гістарычную вызваленчую місію, поўнаасцю ачысціла венгерскую зямлю ад фашысцкіх захопнікаў. Гэты дзень стаў пачаткам новай эпохі ў гісторыі брацкага народа, адзначыў намеснік старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-венгерскай дружбы віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР А. Дзмітрыеў, які выступіў з дакладам.

Першы сакратар пасольства ВНР у СССР Е. Маурэр у сваім выступленні падкрэсліў, што працоўныя Венгрыі ніколі не забудуць вялікі подзвіг савецкага народа, які вынес найбольшыя цяжкасці вайны і выратаваў чалавецтва ад фашызму.

На сходзе прысутнічалі генеральны консул ПНР у Мінску Я. Рачкоўскі, віцэ-консул генеральнага консульства ГДР у Мінску В. Дзідрыхс.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ЗНАЁМСТВА З БРЭСТЧЫНАЙ

У сувязі з 40-годдзем Вялікай Перамогі і падрыхтоўкай публікацый,

прысвечаных гэтай дапе пад дэвізам «Дарогамі вайны — дарогамі перамогі», два дні ў Брэсцкай вобласці знаходзіліся прадстаўнікі цэнтральных прафсаюзных газет сацыялістычных краін. У складзе дэлегацыі было 16 журналістаў з Балгарыі, Чэхаславакіі, ГДР, Манголіі, КНДР, В'етнама і іншых краін.

Работнікі друку пабывалі ў Брэсцкай крэпасці-героі. Тут для іх была арганізавана сустрэча з абаронцамі цытадэлі Т. Дамброўскім і ўдзельнікам баёў за вызваленне Брэста ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў В. Мутуўкіным. Госці азнаёміліся з жыхарамі пагранічнай заставы імя А. Кіжаватава, аглядзелі месца дыслакацыі штаба Брэсцкага партызанскага злучэння ў Івацэвіцкім раёне, сустрэліся з кіраўнікамі і актыўнымі ўдзельнікамі партызанскага руху.

Госці таксама наведвалі саўгас-кампанат «Мір» Баранавіцкага раёна.

УШАНАВАННЕ ПАМЯЦІ

ІМЁНАМІ ПІСЬМЕННІКАЎ

У час Вялікай Айчыннай вайны ў барацьбе з ворагамі разам з усім савецкім народам прымала ўдзел і творчая інтэлігенцыя. Беларускія пісьменнікі ваявалі на франтах, прымалі ўдзел у партызанскім руху, былі падпольшчыкамі. Каля трыццаці паэтаў і празаікаў не вярнуліся з вайны. У Доме літаратара ўстаноўлена мема-

рыяльная дошка памяці, не забываюць героду-пісьменнікаў і там, дзе яны нарадзіліся, выраслі, сталі грамадзянамі Савецкай краіны.

Сенненскі райвыканком Віцебскай вобласці адной з вуліц раённага цэнтара прысвоіў імя паэта Алеся Жаўрука, які загінуў у час абароны Сталінграда ў 1942 годзе, а ў Рагачове цяпер ёсць вуліца Міколы Сурначова ў памяць паэта-земляка, які загінуў у 1945 годзе ў баях пад Берлінам.

ПАУТАРАМІЛЬННЫ ЖЫХАР

ДОБРЫЯ ПАЖАДАННІ ЮБІЛЯРУ

У папярэднім нумары нашай газеты мы ўжо паведамылі, што ў Мінску 27 сакавіка нарадзіўся паўтарамільённы жыхар. Ім стаў сын рабочых трактарнага завода Тамары і Аляксандра Барысікаў, якога назвалі Дзмітрыем.

2 красавіка, калі юбіляр збіраўся пакінуць балніцу, да яго прыйшлі прадстаўнікі гарадскіх улад, трактарнага завода, грамадскасці сталіцы і прэсы. Яны павіншавалі шчаслівых бацькоў з нараджэннем сына, уручылі ім пасведчанне і памятны медаль, выпущаны спецыяльна ў гонар паўтарамільённага жыхара, а таксама ордер на трохпакаёвую кватэру.

Шчасця і дабрабыту, а галоўнае — моцнага здароўя пажадаў малышу і яго бацькам ганаровы грамадзянін

Мінска, трохразовы алімпійскі чэмпіён Аляксандр Мядзведзь.

Але, напэўна, самым цёплым было віншаванне Алега Басько — мільённага жыхара Мінска, якому цяпер трынаццаць гадоў.

НА ЗДЫМКУ: паўтарамільённы жыхар Мінска Дзмітрый БАРЫСІК на руках у Аляксандра МЯДЗВЕДЗЯ.

◆ ШТО ТАКОЕ КАЛГАСНЫ САНАТОРЫЙ ◆ СЕЛЯНІН АДПАЧЫВАЕ — ПРАФСАЮЗ ПЛАЦІЦЬ

◆ ЦІ ВЯЛІКАЯ ЧАРГА НА ПУЦЁУКУ ◆ ПАСЛЯ РАБОТЫ — У ПРАФІЛАКТОРЫЙ

ЗДАРОВЫ КЛІМАТ «ПАРЭЧЧА»

У Гродзенскай вобласці, непадалёку ад граніцы з Літвой, размясцілася вёска Парэчча, даволі вялікая, даўней такія называлі мястэчкамі. Вёска самая звычайная, якіх на Беларусі сотні. Тым не менш Парэчча ведаюць не толькі на Гродзеншчыне, а і ў многіх іншых кутках рэспублікі. Адкуль такая папулярнасць? Справа ў тым, што тут знаходзіцца вядомая здраўніца — рэспубліканскі міжкалгасны санаторый, які таксама называецца «Парэчча». Праўда, шматпавярховыя карпусы яго стаяць трохі вадаль ад вёскі, у сасновым бары. Навокал ціша, прыгожыя краявіды.

Круглы год у «Парэччы» адпачываюць і лецацца калгаснікі з усёй Беларусі. Улічваючы той факт, што прыязджаюць сюды пераважна высковыя людзі, санаторый арыентаваны перш за ўсё на прафілактыку і лячэнне захворванняў, якія характэрны для жыхароў сельскай мясцовасці. У «Парэччы» лецаць хваробы страўнікава-кішачнага тракта і апорна-рухальнай сістэмы. База санаторыя дазваляе ўмацоўваць здароўе пацыентаў з дапамогаю гразевых і водных працэдур, лекавых раслін, медыкаменту, фізіятэрапеўтычных метадаў. Водныя працэдур — гэта вуглекіслыя і серавадародныя, валяр'янавыя, марскія, хвойныя і іншыя ванны.

Пакуль што мінеральную ваду і гразі даводзіцца вазіць з вядомага літоўскага курорта Друскінінкі. Але ж так многа не навозіш, ды і абыходзіцца гэта нятанна. Таму частка адпачываючых ездзіць прымаць працэдур у Друскінінкі. Транспарт — не праблема. Менавіта для гэтай мэты ёсць два камфартабельныя аўтобусы. Раніцай, пасля сьнеданьня, ад'язджаеш, а каля паўдня ўжо вяртаешся ў санаторый.

Але ў хуткім часе патрэба ў такіх паездках адпадзе. Справа ў тым, што геалагі выявілі даволі багатыя паклады мінеральнай вады ў самім «Парэччы», і ўжо сёлета тут будзе прабурана свідравіна. Варта адзначыць, што вада гэта па канцэнтрацыі солей нават вышэй за друскінінскую. А па сваіх лекавых якасцях і хімічнаму саставу яна бліжэй да вады славутага каўказскага курорта Есентукі.

Уладзімір Мажура, з якім мы пазнаёмліся ў санаторыі, праводзіць тут свой водпуск. Працуе ён механізатарам у саўгасе «50 год БССР» Баранавіцкага раёна.

— Здароўе ў мяне яшчэ неапагае, — расказвае У. Мажура. — Але калі-нікалі даводзіцца звяртацца да доктара. Таму вось і прыехаў сюды, каб адпачыць, а заады і падлячыцца. Пуцёўку выдаў прафсаюз. Яж аплациў толькі трыццаць працэнтаў яе кошту. У санаторыі ўжо трэці тыдзень. Заўважаю, што стаў адчуваць сябе намнога лепш, больш бадзёрым і здаровым.

У «Парэччы» адначасова лецацца і адпачываюць 300 чалавек. За 24 дні (настолькі разлічана пуцёўка) пацыент атрымлівае поўны курс лячэння, прызначаны ўрачом. Дарэчы, у санаторыі ёсць і зубапратэзны кабінет, дзе можна не толькі палячыць, а пры неабходнасці і пратэзаваць зубы. Гэта вельмі зручна для сельскіх жыхароў, асабліва для тых, каму далёка дабрацца да стаматалагічнага пункта.

Даўно вядома, што вынікі лячэння ў многім залежаць і ад харчавання. Яго арганізацыя ў санаторыі грунтоўна прадумана. У залежнасці ад хвароб, іх спалучэння кулінары і ўрачы распрацавалі каля дзесяці рознастайных дыет. Стравы заказвае

сам пацыент. Якасць прыгатавання іх гарантуюць повары высокіх разрадаў.

Пагутарыўшы з многімі людзьмі, якія адпачываюць у «Парэччы», мы пераканаліся, што сумаваць ім тут не даводзіцца. У клубе дэманструюцца кінафільмы, наладжваюцца канцэрты прафесійных і самадзейных артыстаў, выстаўкі, сустрэчы з цікавымі людзьмі. Ёсць тут багатая бібліятэка. А ўвечары можна цікава правесці час у бары, патанцаваць. Пастаянна арганізуюцца экскурсіі па гарадах Беларусі і суседняй Літвы. Зімой, калі ласка, лыжы. Улетку можна пайсці на возера, яно побач. Там выдатны пляж, да таго ж ёсць лодачная станцыя. А здаровае паветра сасновага бору для чалавека карыснае заўсёды.

Толькі другі год існуе гэты

многа разоў. Дарэчы будзе сказаць, што ўвесь персанал санаторыя налічвае больш за 200 чалавек.

Ужо некалькі тысяч сельскіх працаўнікоў паправілі сваё здароўе ў «Парэччы».

Каментарый старшыні Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў сельскай гаспадаркі Паўла ВАСІЛЕЎСКАГА:

— Санаторый «Парэчча» — гэта толькі адна з многіх нашых здраўніц, дзе адпачываюць і напраўляюць сваё здароўе сельскія працаўнікі Беларусі, — гаворыць П. Васілеўскі. — Наш прафсаюз мае таксама выдатны санаторый на Брэстчыне, у Любанскім, Слуцкім, Петрыкаўскім і іншых раёнах рэспублікі.

Узвядзенне галоўнага васьміпавярховага корпусу будучай здраўніцы ўжо пачалося. Разлічана яна на адначасовае размяшчэнне 500 чалавек. Першых пацыентаў мы прымем у 1988 годзе.

— На чые сродкі будуюцца і ўтрымліваюцца такія санаторыі?

— У краіне ёсць так званыя цэнтралізаваны фонд калгаснікаў, які папаўняюць усе калгасы. Самі калгаснікі, зразумела, сюды ніякіх узносаў не робяць. З гэтага фонду вылачваюцца пенсіі, аплачваюцца лісткі часовай непрацаздольнасці па хваробе, а таксама выдаткоўваюцца сродкі на будаўніцтва і ўтрыманне сацыяльна-культурных аб'ектаў, у тым ліку санаторыяў. Адлічэнне на гэта робяць і дзяржаўныя прадпрыемствы, і арганізацыі сельскагаспадарчага кірунку — саўгасы, аб'яднанні «Сельгастэхнікі», «Сельгастэхміі» і іншыя. Іх работнікі таксама адпачываюць у нашых здраўніцах.

— Хто можа атрымаць пуцёўку ў калгасны санаторый?

— Кожны хто жадае, чаргі ў нас няма. Пуцёўкі выдаюць калгаснікам і членам іх сям'яў прафсаюзы па месцу працы.

— А колькі яна каштуе?

— Поўны кошт пуцёўкі, напрыклад, у санаторый «Парэчча» — 200 рублёў. Але калгаснік аплачвае толькі 30 працэнтаў яе кошту, астатняе — прафсаюз. Кожная ж пятая пуцёўка выдаецца бясплатна — лепшым працаўнікам, многадзетным маці. А ў дзіцячым санаторый «Случ», дзе на працягу 45 дзён адпачываюць, лецацца і вучацца дзеці калгаснікаў, усе пуцёўкі бясплатныя, хаяя кожная з іх каштуе 343 рублі.

— У апошні час пачалі будавацца санаторый-прафілакторый непасрэдна ў калгасах. Раскажыце пра гэта.

— Сапраўды, асобныя гаспадаркі, якія маюць вельмі вялікія прыбыткі, будуюць на свае сродкі ўласныя санаторый-прафілакторый. Тут людзі адпачываюць без адрыву ад вытворчасці, інакш кажучы, на 24 дні здраўніца становіцца іх домам: адсюль яны раніцай адпраўляюцца на працу, а ўвечары вяртаюцца назад.

Такі санаторый адкрыўся нядаўна ў калгасе «Рассвет» імя К. Арлоўскага, што ў Кіраўскім раёне Мар'іўскай вобласці. Па аснашчанасці ён не саступае гарадскім паліклінікам. Да таго ж тут ёсць дзве крыніцы мінеральных вод. Адна з іх рэкамендуецца пры лячэнні страўнікава-кішачных захворванняў, другая выкарыстоўваецца для прыгатавання ваннаў. Актыўна прымяняюцца ўрачамі санаторыя і лекавыя расліны, большую частку якіх калгас вырошчвае сам. А калі ўзнікае патрэба ў кансультацыях, іх даюць урачы вузкай спецыялізацыі, якія прыязджаюць у «Рассвет» з раённай і абласной бальніц. За дваццаць чатыры дні пацыент атрымлівае не толькі поўны курс лячэння, але і праходзіць усебаковы медыцынскі агляд.

Зразумела, калгаснікі карыстаюцца не толькі тымі санаторыямі, пра якія мы гаварылі. Тут меліся на ўвазе толькі здраўніцы нашага прафсаюза. Акрамя таго, мы выдаём пуцёўкі (усе яны таксама льготныя) у многія іншыя санаторыі, пансіянаты, дамы адпачынку, якія размяшчаны ў лепшых курортных раёнах краіны.

Сяргей АСТРАЎЦОЎ,
Ігар ГЕРМЯНЧУК.

ЧАЛАВЕК

І НАВАКОЛЬНАЕ

АСЯРОДДЗЕ

БАБРОВЫ ГАРАДОК

Ахова прыроды ў нашай краіне набывае ўсё больш шырокі, навукова абгрунтаваны і планавы характар. У гэтых адносінах Беларусь займае адно з вядучых месцаў у Савецкім Саюзе. Беларускія вучоныя ўпершыню ў нашай краіне склалі агульнарэспубліканскую схему развіцця ахоўваемых тэрыторый, якая стала асновай для далейшых канкрэтных работ у гэтым напрамку.

Разгалінаваная сетка ландшафтных, гідралагічных, азёрных, батанічных і паляўнічых заказнікаў склалася ў рэспубліцы да пачатку 80-х гадоў. Не было толькі ніводнага заалагічнага заказніка рэспубліканскага значэння. Таму зусім заканамерным і своечасовым з'явілася стварэнне ў Лагойскім раёне заказніка «Антонана», мэта якога — захаванне каштоўнай у гаспадарчых і навуковых адносінах унікальнай бабровай калоніі.

У Беларусі цяпер налічваецца каля 27 тысяч баброў. Цяжка каго-небудзь здзівіць відам бабровых хатак, плацін, каналаў і іншых слядоў жыццядзейнасці гэтых працавітых жывёлін. Але тое, што бабры «нарабілі» ў заказніку «Антонана», уразіла нават вопытных заалагаў і паляўнічых. На плошчы 77 гектараў яны пабудавалі больш за 10 хатак, 20 буйных і мноства дробных плацін, якія ўтварылі цэлыя каскады вадасховішчаў. У адным такім каскадзе было 6, а ў другім 8 плацін, асобныя з якіх дасягаюць двух метраў у вышыню. Цікавыя сістэмы падземных бабровых нор і каналаў.

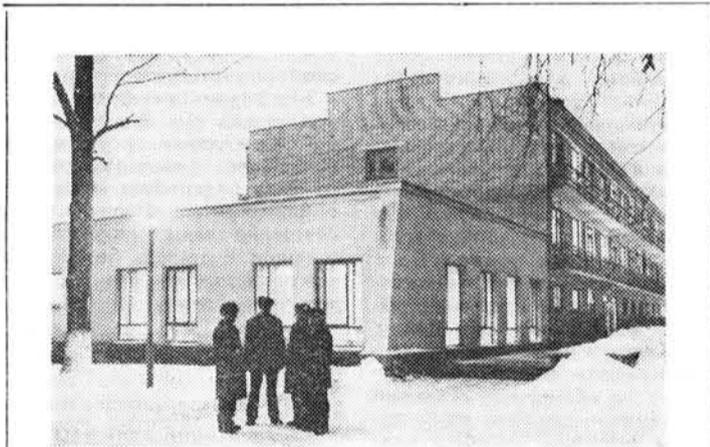
Варта адзначыць, што дзякуючы бабрам захаваўся маляўнічы куток Мінскага ўзвышша. Бо заказнік размяшчаны ў даліне рэк Іліі і Гайны. Адсюль Ілія цячэ на захад, у бок Балтыкі, а Гайна нясе свае воды праз Бярэзіну і Днепр у Чорнае мора. Некалі выток гэтых рэк пачынаўся з аднаго балота і ў вясеннюю паводку злучаліся.

У гэтым раёне пад ледніковымі адкладаннямі схаваны метэарытны кратэр дыяметрам да 22 кіламетраў. Зямлі б'юць шматлікія крыніцы з цудоўнай на смак вадой. Захаванне гэтых крыніц вельмі важна не толькі для падтрымання гідрарэжыму ракі Гайны, захавання чысціні Лагойскага вадасховішча, але і ўсёй воднай сістэмы праектуемага нацыянальнага прыроднага парку.

З часу стварэння заалагічнага заказніка «Антонана» прайшло паўтара года. Тэрмін невялікі, але ўжо цяпер можна гаварыць аб значных станоўчых выніках. Дзякуючы захаванню гідрарэжыму заказніка бабры паспяхова перажылі засушлівыя перыяды мінулага года і суровага зіму. Больш таго, як паказала спецыяльна праведзенае абследаванне, у заказніку рэзка ўзрасла колькасць ласёў, кабаноў, казуль, цецеркоў і іншай дзічыны. Вясной сюды прылятаюць чаплі, чорныя буслы, падворлікі, многа пеўчых, вадаплаўных і балотных птушак.

Параўнаўча блізкае размяшчэнне заказніка ад Мінска дазваляе выкарыстоўваць яго як цікавы аб'ект для масавага турызму.

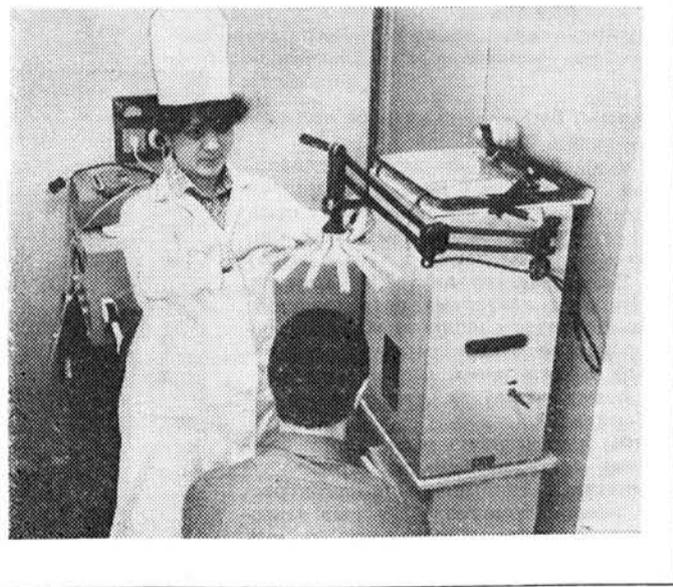
Э. САМУСЕНКА,
сакратар секцыі аховы дзікіх жывёлін рэспубліканскага савета Беларускага таварыства аховы прыроды.

Калгас «Рассвет» імя К. Арлоўскага Кіраўскага раёна працягла вялікі клопат аб здароўі працоўных сваёй гаспадаркі. Нядаўна тут пабудаваны санаторый-прафілакторый, дзе за год змогуць адпачыць і палячыцца 600 чалавек. На базе санаторыя - прафілакторыя ствараецца стаматалагічнае аддзяленне, пачата будаўніцтва гразелячэбніцы.

НА ЗДЫМКАХ: санаторый-прафілакторый калгаса; афіцыянтка санаторыя Таццяна КУУШЫНАВА; у фізіятэрапеўтычным кабінэце гаспадарыць Таццяна МАРЦЮЧЭНКА.

Фота У. ШУБЫ,
М. ЖАЛУДОВІЧА.

санаторый, а ў тойтай кнізе водгукаў хутка ўжо не будзе месца для сардэчных падзяк персаналу здраўніцы. Цёплыя словы выказаны ледзь не ўсім работнікам, пачынаючы ад галоўнага ўрача Леаніда Зайца, і канчаючы гартдэробшчыцай Валлянцінай Ульянавай. А некаторыя прозвішчы паўтараюцца

З кожным годам такіх здраўніц становіцца больш. Зараз, напрыклад, мы будзем санаторый наблізу раённага цэнтара Дзятлава, што на Гродзеншчыне. Геалагі адкрылі там радонавыя крыніцы, якія на сваіх лекавых якасцях не саступаюць водам вядомага каўказскага курорта Цхалтуба.

СОВЕТСКИЕ ПОЛКОВОДЦЫ

Малиновский Родион (1898—1967), Маршал Советского Союза. Член КПСС с 1926 года. На военной службе с 1914 года. В Советской Армии с 1919 года. Участник первой мировой и гражданской войн. В 20—30-х годах на командных и штабных должностях. В 1937—1938 годах как доброволец сражался за свободу республиканской Испании. Во время войны 1941—1945 годов командовал корпусом, армией, фронтом. С февраля 1943 года командующий Южным, затем Юго-Западным, 3-м и 2-м Украинскими фронтами. В июле—сентябре 1945 года во время войны с Японией — Забайкальским фронтом. После войны командовал войсками ряда военных округов, был главнокомандующим войсками Дальнего Востока, сухопутными войсками, с октября 1957 года — министр обороны СССР. Дважды Герой Советского Союза, Народный Герой Югославии.

Апрельским утром 1944 года на окраине только что освобожденной Одессы у покосившегося от времени дома остановился легковой автомобиль. Из машины вышел подтянутый молодой генерал. Отворив калитку, он прошел мимо зацветающих вишневых деревьев и вошел в дом.

Навстречу поднялся худой старик и растерянно смотрел на вошедшего. «Здравствуйте, дядя Миша! Не узнаете?» — «Постой, постой! Да это никак ты, Родион?» Так военные пути-дороги привели Родиона Малиновского в родные края, где прошло его детство. Из этого дома он, безусый юнец,

забравшись в воинский эшелон, тайком от матери и дяди уехал на германскую войну. И вот он, теперь уже генерал армии, снова в дорогом сердцу городе, отбитом у фашистов войсками возглавляемого им 3-го Украинского фронта.

В мае 1944 года Малиновский вступил в должность командующего 2-м Украинским фронтом, который только что закончил крупные наступательные операции на Правобережье Украины и готовился к сражениям за освобождение Советской Молдавии и Румынии. Противник пытался в мае и начале июня отбросить советские войска в долину реки Прут и занять господствующие высоты в районе города Яссы. Можно было дать решительный отпор фашистам, и силы для этого были, однако Малиновский рассудил иначе. Он не собирался использовать эти высоты как исходный район для наступления, но решил удержать их и создать у противника впечатление, что наступление войск 2-го Украинского фронта начнется именно отсюда. Поэтому он решил нанести здесь частный удар по немцам, чтобы показать им: эти высоты дороги советскому командованию как плацдарм для наступления и оно их противнику не отдаст. Малиновский доложил о своем замысле Верховному Главнокомандующему И. Сталину, но тот не поддержал его. «Я вам не рекомендую этим заниматься», — сказал он. — «Почему?» — спросил Малиновский. — «У нас ведь много резервов». — «Вот поэтому-то я и не рекомендую», — отвечал Верховный. — «Вы введете сегодня на этом направлении в

бой одну или две дивизии, противник тоже подбросит на это направление дополнительные силы. Потом вы еще введете войска, и завяжутся затяжные упорные бои, а это не в наших интересах... Кроме того, — сказал Сталин, — мы сейчас будем забирать у вас войска на другое направление, где готовим новую наступательную операцию».

Малиновский принял совет Верховного и изменил план действий. Поскольку вскоре действительно пришлось отправить три армии и несколько дивизий в резерв Ставки, он отдал приказ не предпринимать активных действий в районе высот под Яссами, а наоборот, дать противнику понять, что с этого участка войска снимаются. «Надо, чтобы противник поверил в то, что наш фронт ослабляется настолько, что не имеет даже сил ответить достойно на немецкие активные действия», — говорил командующий фронтом. Хитрость удалась. Фашисты поверили, что

войска Малиновского едва в состоянии удержаться на этих высотах и им не до наступления. Эта уверенность навела фашистское командование на мысль о том, что из группы армий «Южная Украина», противостоящей 2-му и 3-му Украинским фронтам, можно перебросить часть войск в Белоруссию, где развивалось грандиозное советское наступление. Этого-то и добивался Малиновский.

Тем временем войска 2-го Украинского фронта готовились к решительному наступлению: фронт получил новое вооружение, боевую технику, боеприпасы, соединения и части пополнялись личным составом, была проведена перегруппировка войск, намечены места переправ через реки, построены подводные мосты. Все это делалось настолько скрытно, что за пять дней до начала наступления разведка противника пришла к выводу: здесь, на юге, не приходится ожидать наступательных операций советских войск. Поэтому, когда утром 20 августа началась Яско-Кишиневская операция 2-го и 3-го Украинских фронтов, для противника она оказалась полной неожиданностью. Внезапно начавшаяся мощная артиллерийская подготовка настолько ошеломила противника, что советские танки и пехота, перешедшие в атаку, без особых усилий прорвали его оборонительные позиции.

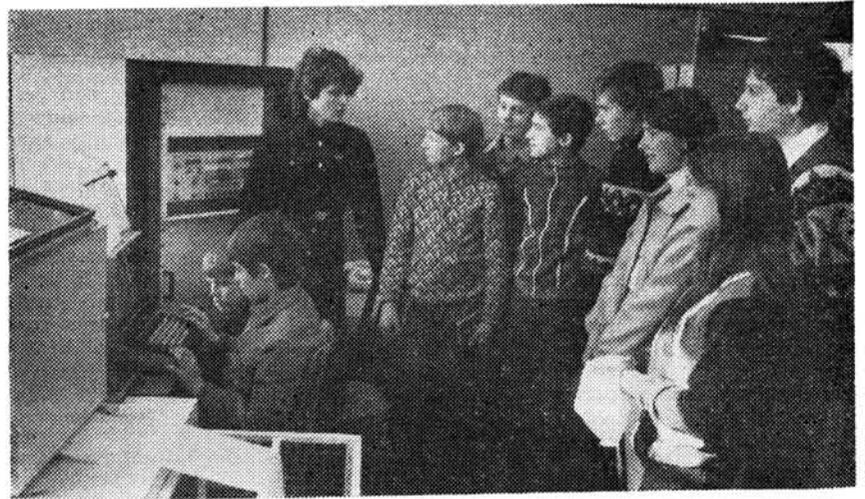
В середине дня в образовавшийся прорыв была введена танковая армия, что окончательно деморализовало противника. На второй день наступления советские войска взяли Яс-

сы, овладели горным хребтом Маре. После этого операция развивалась в стремительном темпе. К 23 августа войска 2-го и 3-го Украинских фронтов соединились в районе Хуши, окружив 18 немецких дивизий и 3-ю румынскую армию, которая на следующий день прекратила сопротивление. К 29 августа все окруженные войска были ликвидированы.

В результате операции прекратила существование фашистская группа армий «Южная Украина», было уничтожено 22 немецкие дивизии и разгромлены почти все румынские войска, действовавшие на фронте. Румыния перешла на сторону стран антигитлеровской коалиции и объявила войну Германии.

Перед окончанием операции 28 августа Малиновский на самолете ПО-2 следовал в одну из наступающих соединений. Неожиданно по самолету, летевшему на бреющем полете, с земли открыли ружейно-пулеметный огонь: это стреляли фашисты из отступавшей в беспорядке какой-то вражеской части. Несколькими пуль пробили самолет. Командующий фронтом был ранен в руку, но ничего не сказал об этом пилоту, лишь подал ему знак подняться выше. После посадки выяснилось, что у него сквозное пулевое ранение. Через две недели, 13 сентября 1944 года, в Кремле Председатель Президиума Верховного Совета СССР вручил Малиновскому маршальскую звезду: ему было присвоено звание Маршала Советского Союза.

Александр ЮРЬЕВ.
(АПН).

II. КАМП'ЮТЭРНАЯ тэхніка трывала ўвайшла ў наша жыццё. Без яе прымянення не можа абыхацца сёння ні адна сфера чалавечай дзейнасці. Электронна-вылічальныя машыны дапамагаюць будаўнікам і транспартнікам, медыкам і аграромам, фізікам і мовазнаўцам... А камп'ютэры і кібернетыка цесна ўзаемазвязаны. Як кібернетыка нарадзіла камп'ютэры, у такой жа ступені і камп'ютэры нарадзілі кібернетыку.

Інстытут тэхнічнай кібернетыкі Акадэміі навук БССР займаецца, галоўным чынам, праблемамі прымянення матэматычных метадаў і вылічальнай тэхнікі для аўтаматызацыі працэсаў інжынернай падрыхтоўкі вытворчасці ў машынабудаванні. Другі асноўны кірунак работы інстытута — аўтаматызацыя навуковых даследаванняў. Такім чынам, беларускія кібернетыкі працуюць і на вытворчасць, і дапамагаюць сваім калегам-вучоным. З 1975 года ў інстытуце дзейнічае Спецыяльнае канструктарска-тэхнічнае бюро з вопытнай вытворчасцю. На яго ўскладзены задачы практычнай рэалізацыі навуковых даследаванняў, якія выконвае інстытут, і ўкаранення іх у народную гаспадарку. Штогод прамысловым прадпрыемствам краіны перадаецца 40—50 распрацовак інстытута. Эканамічны эффект за апошнія пятнаццаць гадоў склаў больш за 100 мільёнаў рублёў. Падкрэслім, што гэта вельмі значная сума. Нездарма летась

Інстытут кібернетыкі быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Для перадачы вынікаў даследаванняў і распрацовак у народную гаспадарку ў інстытуце штогод праводзіцца прыкладна дзесяць тэматычных семінараў, на якіх навучаюцца сотні спецыялістаў. Сюды прыязджаюць кансультавацца з усіх куткоў нашай краіны. За год — у сярэднім 2 500 чалавек. Пра высокі аўтарытэт навуковых даследаванняў, якія праводзяць беларускія кібернетыкі, сведчыць і той факт, што распрацоўкі інстытута дэманстраваліся на многіх міжнародных, усеаюзных, рэспубліканскіх і іншых выстаўках, дзе атрымалі 54 дыпламы і 117 медалёў.

Навуковыя кадры для інстытута рыхтуюць вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі, прыязджаюць сюды працаваць і спецыялісты з іншых рэспублік. Школа юных кібернетыкаў — гэта таксама ў нейкай ступені рэзерв кадраў. Магчыма, што многія з мінскіх школьнікаў, якія ў свой вольны час прыходзяць на заняткі ў інстытут, атрымаўшы потым вышэйшую адукацыю, стануць прафесійнымі кібернетыкамі.

НА ЗДЫМКАХ: Наталля ЗАНЬКО — старшы тэхнік лабараторыі спецыялізаваных прылад вылічальнай тэхнікі; заняткі ў школе юных матэматыкаў праводзіць старшы інжынер Ірына РАМАНЧЫК; праграміст Таццяна ЛАГУНОВА.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ОТВЕТЫ ПО СУЩЕСТВУ

Четыре десятилетия отделяют нас от последних выстрелов Великой Отечественной — срок немалый, если сопоставить его с продолжительностью человеческой жизни. С тех пор выросло новое поколение советских людей, которых не коснулось военное лихолетье, вся их жизнь проходит «после войны». Но не иссякает с годами поистине всеобщий интерес к «сороковым роковым». Об этом свидетельствуют многочисленные вопросы, задаваемые в самых различных аудиториях лекторам, пропагандистам, преподавателям, а также письма, присылаемые в нашу страну из-за рубежа.

В канун знаменательной даты — 40-летия Победы в свет вышла книга «Великая Отечественная война. Вопросы и ответы». Она отличается от ранее изданных работ, освещающих трагические и героические события 1941—1945 годов тем, что в ней нет последовательного изложения истории всей войны. Содержание ее — ответы на вопросы.

Всего 137 вопросов и 137 ответов. Приведем лишь некоторые. Каковы были политические цели войны фашистской Германии и ее союзников против СССР? Каким образом гитлеровцы рассчитывали одержать военную победу над Советским Союзом? Почему разгром немецко-фашистских войск под Москвой оценивается как начало коренного поворота в ходе войны? Почему правящие круги Великобритании и США пошли на сотрудничество с СССР после нападения на него фашистской Германии? Почему

союзники СССР не создали второго фронта в 1942—1943 годах, несмотря на их обязательство открыть его? Что представляла собой «рельсовая война», проведенная партизанами в 1943 году? Почему в начале января 1945 года премьер-министр Великобритании У. Черчилль просил И. Сталина ускорить наступление советских войск? Какие решения приняты на Крымской конференции руководителей трех союзных держав — СССР, США и Великобритании? Каковы размеры помощи СССР со стороны США по ленд-лизу за все время войны и ее роль в достижении победы советского народа над гитлеровской Германией и ее союзниками? В чем состоят важнейшие итоги и уроки войны? И другие вопросы.

Ответы, помещенные в книге, дают решительный, аргументированный отпор разного рода фальсификаторам истории второй мировой войны, тем, кто хотел бы умалить роль Советского Союза в спасении человечества от фашистского ига.

Тема Великой Отечественной необъятна. Авторы стремились поэтому отобрать прежде всего те материалы, которые дают возможность лучше понять ее предысторию, ход, итоги и уроки; показать роль КПСС как организатора и вдохновителя Победы над врагом; массовый героизм советских людей, воинов армии и флота, советских партизан и участников подполья, тружеников тыла.

Содержание книги убедительно раскрывает прямую ответственность меж-

дународного империализма за подготовку и развязывание второй мировой войны. Можно ли было ее избежать? Да, можно. Война могла и не начаться, если бы было реализовано предложение нашей страны о создании единого фронта миролюбивых сил, приняты эффективные коллективные действия государств, которым угрожала агрессия. К сожалению, попытка СССР договориться с Англией, Францией и США о совместных действиях против захватнической политики гитлеровской Германии не увенчалась успехом. Война оказалась неизбежной. Значит, уступками агрессору войны не предотвратить. Напротив, она именно тогда и возникает, когда агрессор не встречает должного противодействия и убежден в своем превосходстве и безнаказанности.

Напоминание об истинных виновниках минувшей войны и ее исходе служит предостережением тем, кто объявил «крестовый поход» против социализма, с позиций силы хочет диктовать свою волю суверенным государствам, кто стремится «переиграть» итоги второй мировой войны, развязать третью, создав угрозу, с какой человечество раньше не сталкивалось. Все содержание книги убедительно подводит к главному уроку минувшей войны: против войны надо бороться, пока она не началась.

Ниже помещен один из вопросов и ответ на него, приведенный в названной книге.

Владимир ЕРМОЛАЕВ,
кандидат
исторических наук.

ПОЧЕМУ В НАЧАЛЕ ЯНВАРЯ 1945 ГОДА ПРЕМЬЕР-МИНИСТР ВЕЛИКОБРИТАНИИ

У. ЧЕРЧИЛЛЬ ПРОСИЛ И. СТАЛИНА УСКОРИТЬ НАСТУПЛЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВОЙСК?

Эта просьба непосредственно связана с событиями на Западном фронте в районе Ардена, где германские войска предприняли наступательную операцию против американско-английских войск. Гитлер считал, что в случае ее успеха США и Англии придется изменить свой политический курс. Имелось в виду склонить их к сепаратному миру с Германией, что позволит ей бросить все свои силы против СССР. Германским войскам предписывалось уничтожить силы противника севернее линии Антверпен — Брюссель — Люксембург и «добиться решающего поворота хода войны на Западе и тем самым, возможно, и войны в целом».

Наступление началось 16 декабря 1944 года внезапным ударом по американским и английским войскам, чем практически и объясняется первоначальный успех германских войск. Они обратили своего противника в беспорядочное, почти паническое бегство. Американский журналист Р. Ингерсолл в своей книге «Совершенно секретно» писал, как «по всем дорогам, ведущим на запад, бежали сломя голову американцы». Они несли большие потери, а штабы были в растерянности. Командование союзников во главе с Д. Эйзенхауэром оказалось в неведении о подготовке врага к наступлению. Командующий 12-й группой армий американский генерал О. Брэдли открыто признался: «Впросак попал не только я и командующие армиями, но также Монтомери и Эйзенхауэр».

К 25 декабря немецкие войска сумели продвинуться на запад более чем на 90 километров в общем направлении к Ла-Маншу, и на этом наступление практически задохнулось.

Союзному командованию с большим трудом удалось навести порядок в войсках, подкрепить их новыми дивизиями и приостановить отступление. Их потери за эти несколько дней составили почти 77 тысяч человек.

Однако 1 января 1945 года германские войска начали наступление в Эльзасе в направлении на Страсбург против 7-й американской армии. Германскому командованию была поставлена задача уничтожить американские и английские войска по частям. Активно действовала немецкая авиация, которая нанесла су-

щественный урон, особенно авиации противника.

Положение союзных войск еще более осложнилось. 4 января американский генерал Д. Паттон сделал такую запись в своем дневнике: «Мы еще можем проиграть эту войну». Эйзенхауэр вынужден был просить у своего правительства срочных подкреплений, чтобы удержать фронт. Он не был уверен в быстрой нормализации обстановки и, обращаясь в военное министерство США, писал: «Напряженность обстановки могла бы быть во многом снята, если бы русские предприняли крупное наступление». С этой идеей он обращался и к У. Черчиллю. Таким образом, все надежды американско-английское командование возлагало на советские войска.

Чтобы быстрее поправить положение на Западном фронте и избавиться американско-английские войска от новых неудач, У. Черчилль 6 января 1945 года обратился к И. Сталину с просьбой о помощи. «Я считаю дело срочным», — писал он. Уже на следующий день глава Советского правительства ответил Черчиллю, что, учитывая положение союзников, Ставка Верховного Главнокомандования ускорит подготовку к наступлению, чтобы начать его «по всему центральному фронту не позже второй половины января». Поскольку положение на Западном фронте оставалось тяжелым, наступление советских войск началось не во второй, как планировалось, а в первой половине января. Напряженность на Западном фронте сразу же стала спадать, часть дивизий Гитлер срочно перебросил на советско-германский фронт.

Так действовал СССР, выполняя свой союзнический долг. Даже Черчилль в своих мемуарах о второй мировой войне не мог не отметить: «Со стороны русских и их руководителей было прекрасным поступком ускорить свое широкое наступление, несомненно, ценой тяжелых людских потерь. Эйзенхауэр был действительно очень обрадован новостью, которую я ему сообщил». Это подтвердил и Эйзенхауэр, который в письме советским военным руководителям писал тогда: «Важное известие о том, что доблестная Красная Армия новым мощным рывком двинулась вперед, воспринята союзными армиями на Западе с энтузиазмом».

В СЕ началось с нескольких строк, выведенных старательным ученическим почерком. В конверте с самой обычной 40-центовой маркой письмо проделало путь в добрый десяток тысяч километров, чтобы вскоре привлечь внимание всего мира к его отправителю. Когда два года назад школьница из Манчестера (штат Мэн) Саманта Смит написала в Москву письмо, в котором задавала вопрос, волновавший умы ее сверстников и взрослых соотечественников, правда ли, что СССР хочет завоевать ее Америку, она и не подозревала, что жизнь ее круто изменится. И действительно, вскоре из Москвы пришел ответ с приглашением посетить Советский Союз, чтобы убедиться в миролюбии его народа...

Таким сюжетом открывается

себя дневник с записями о том, как один за другим умирали во время блокадного голода ее близкие.

Жизнь поставила Саманту Смит в условия, в которых далеко не каждый взрослый оказался бы на высоте. Ей пришлось встречаться с общественными и политическими деятелями, давать интервью журналистам, нередко проявляя поразительное здравомыслие и рассудительность. Однажды она поставила в тупик на глазах многомиллионной телеаудитории одного из ведущих американских телебозревателей. «А тебе не кажется, — спросил тот, — что русские показывали тебе лишь то, что им выгодно и что позволяет тебе думать о них лишь с лучшей стороны?» — «Даже если и так, — ответила она, — это хорошо понимаю. Будь я хозяй-

ГЛАЗАМИ ЮНОЙ АМЕРИКАНКИ

НОВАЯ ЖИЗНЬ САМАНТЫ СМИТ

опубликованная недавно американским издательством «Литтл, Браун энд Компани» книга 12-летней Саманты Смит «Путешествие в Советский Союз».

С первых же страниц книги становится ясно, что юная писательница еще в пятилетнем возрасте отличалась поистине детской непосредственностью, пытаясь завязать переписку с королевой Елизаветой. Саманту несколько не разочаровал чопорно-вежливый ответ одной из королевских фрейлин, так как позднее девочка адресовала еще несколько посланий не менее именитым официальным лицам, но те даже не удостоили ее своим ответом.

Сохранив ту же детскую непосредственность, 10-летняя Саманта приняла приглашение посетить СССР. А потом она с готовностью откликнулась на предложение престижного издательства написать книгу о своей поездке. Очевидно, эта черта сыграла в ее жизни роль волшебной палочки, по одному мановению которой распахивались сердца людей и глубокий смысл жизни становился на удивление простым и понятным. Проявляя редкую наблюдательность, девочка сумела живо и увлекательно описать свои впечатления о поездке по стране, о которой подавляющее большинство ее соотечественников имеет самое смутное представление.

Самые яркие воспоминания приходятся на 10 дней, проведенных среди четырех тысяч ребят в Артеке. Саманта быстро сдружилась с советскими сверстниками, с которыми пела пионерские песни и шушукалась допоздна, плавала наперегонки и участвовала в праздниках, ходила по музеям и бросала в море запечатанные бутылки с письмами о том, что им хочется жить в мире. «У большинства детей в Артеке родственники или знакомые их родных погибли в годы второй мировой войны, — отмечает она в книге, — и они делились со мной надеждой, что новой войны никогда не будет... Никто из них не испытывает нехватки к Соединенным Штатам».

Военное прошлое советского народа то и дело напоминало о себе юной путешественнице. Она сидела на той скамейке, где в феврале 1945 года в перерывах между заседаниями Ялтинской конференции беседовали Сталин, Рузвельт и Черчилль. Не по-детски посерьезневшая, она возлагала цветы на мемориалы воинской славы и читывалась в ступе, леденящие душу строчки своей ленинградской сверстницы Тани Савичевой, оставившей после

кой дома, я бы не стала показывать своим гостям неприбранный чулан».

Словно пустую забаву воспринимала Саманта назойливость западных журналистов, толпами преследовавших ее всюду. Посмеиваясь, она отмахивалась от лезущих в лицо микрофонов, терпеливо отвечала на одни и те же вопросы репортеров.

Юной знаменитости, безусловно, льстило повышенное внимание взрослых. То и дело вдали от дома ей попадались восторженные туристы. Один из них, вспоминая она в книге, сидевший поблизости в переполненном зале московского цирка, вскопил на ноги и громкоglasно представился: «Привет, Саманта! Я — из Калифорнии!» Советские люди, отличающиеся, по ее наблюдениям, застенчивостью, настолько рады были встрече с ней, что от их объятий едва ли не трещали ребра. «Русские так любят своих детей, — замечает Саманта, — что я бы, наверное, избаловалась, если бы жила в Советском Союзе».

Очень трогательно, с поистине детской наивностью описан в книге эпизод с балетными тапочками, которые Саманте подарила за кулисами одна из ленинградских прима-балерин. Девочка едва дождалась конца антракта, чтобы, когда погаснет свет, украдкой примерить пуанты. «Они мне пришли в пору! У нас с ней оказался один размер! — восторженно пишет она. — Хорошо, что у меня не по возрасту большая нога».

Смесь детского и взрослого в рассуждениях 12-летней писательницы особенно чувствуется в заключительных строках книги. «Трудно даже представить, насколько мне повезло и насколько изменилась моя жизнь после того памятного письма, — приходит к выводу Саманта. — Теперь мир не кажется мне таким сложным... а люди других стран больше напоминают мне моих земляков. Думаю, что у меня с ними больше общего, чем мне когда-то казалось. Наверное, это и есть самая важная перемена в моем сознании».

Посвящая эту книгу детям всего мира, ибо «они знают, что мир всегда достижим», Саманта Смит пишет: «Иногда я начинаю беспокоиться, а вдруг завтра настанет последний день. Однако если еще больше людей задумаются над этими вопросами, то, мне кажется, когда-нибудь в недалеком будущем на Земле наступит всеобщий мир».

Евгений ЗЫКОВ.

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦА

ВЕЧАР У АЛЕНА АЛАДАВАЙ

...Дзверы адчыніла сама Алена Васільеўна, гасцінна запрасіла зайсці. Вялікі пакой здаўся мне трохі пуставатым. Акрамя старога раяля, за якім яе муж, кампазітар Мікалай Аладаў, некалі пісаў музыку, і дзвюх сціплых жывапісных работ на сцяне, бадай, болей нічога прывабнага ў інтэр'еры кватэры і не было. Гэта, праўда, мяне здзівіла. Чамусьці ўяўлялася, што ў гаспадыні гэтага дома, вядомага мастацтвазнаўцы, якая ўсё жыццё збірала творы выяўленчага мастацтва, павінна быць багатая ўласная калекцыя карцін. Алена Васільеўна, відаць, здагадаўшыся пра мае думкі, нечаму свайму ўсміхаецца. У яе добры, просты і спагадлівы твар.

Разгаварыліся не адразу. Ды і ці лёгка прыгадаць, расказаць, што было ў часы тваёй далаёй маладосці? Больш за 30 год А. Аладава была дырэктарам Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. Яна адна з першых стваральнікаў яго фондаў. Жыццё яе, багатае на вялікія пазеі і справы, — жыццё чалавека неўтаймаванай энергіі, шукальніка, падзвіжніка ў поўным сэнсе гэтага слова.

— Маёнтак мясцовых багаццяў меў вялікі, цудоўны парк, поўны кветак, сюды бегала тайком пружанская дзятва, каб убачыць мноства дзіўных дрэў, паглядзець, як па люстэркавай роўнядзі штучнага азёрца плавалі, бы ў казцы, лебедзі. То была першая прыгажосць, якую я ўбачыла ў сваім жыцці, убачыла і зразумела, — прыгадвае гаспадыня.

Кожнае лета бацькі Алены, настаўнікі, людзі адукаваныя, ехалі ў Маскву знаёміцца з новымі экспазіцыямі музеяў, мастацкіх выставак. Шмат цікавага даведвалася ад іх дачка. У Парыжах, дзе сям'я жыла ў час грамадзянскай вайны, яна займалася ў драмгуртку, спявала ў хоры, якім кіраваў бацька, пачала малюваць. Але, нягледзячы на мастацкія здольнасці і захапленні, рашэнне стаць настаўніцай не змяніла і пасля заканчэння школы паступіла ва ўніверсітэт на педагогічны факультэт.

— Жыла я тады на кватэры ў мастака-пейзажыста Уладзіміра Кудрэвіча, наймала невялічкі пакойчык. Тут сустракалася, знаёмілася з яго калегамі, чула іх размовы, спрэчкі, дыскусіі. І паступова сама ўжо не магла без гэтага жыцця. Пачала наведваць рабочую мастацкую студыю, што знаходзілася на Інтэрнацыянальнай вуліцы. Я вельмі сур'ёзна захапілася жывапісам. Так атрымалася, што, рыхтуючыся стаць педагогам, усё далей і далей адыходзіла ад сваёй будучай прафесіі. Праводзіла экскурсіі на арганізаваных рознымі мастацкімі аб'яднаннямі выстаўках, шмат малювала сама.

Беларусь дваццятых гадоў... То былі гады адраджэння нацыянальнай культуры, яе станаўлення. Сілы народа, якія доўга назапашваліся, узарваліся россыпам талентаў. Адзін за адным ствараюцца тэатры — БДТ-1, 2, 3, тэатры рэвалюцыйнай сатыры, «Юны глядач», Беларускі рабочы тэатр, дзейнічаюць літаратурныя аб'яднанні «Узвышша», «Маладняк». Сістэматычна праводзяцца мастацкія выстаўкі, у беларускім мастацтве замацоўваецца рэалістычная плынь. Мастакі смела адлюстроўваюць новую савецкую рэчаіснасць, уключаюць чалавека-змагара, стваральніка. Сярод лепшых твораў таго часу «У. І. Ленін» і «Партызаны» В. Волкава, партрэты М. Станюты, пейзажы В. Бялыніцкага-Бірулі і У. Кудрэвіча, карціны Ю. Пэна, М. Эндэ, С. Каўроўскага, прысвечаныя людзям працы.

У той імклівы, насычаны падзеямі час і сустраліся яны. Вядомы ўжо кампазітар Мікалай Аладаў і натхнёная, закаханая ў мастацтва выпускніца ўніверсітэта. Перакрыжваліся лёсы двух таленавітых людзей, каб стаць узорам служэння свайму народу. Для Алены Васільеўны муж быў прыкладам самаадданасці, працавітасці, шчырасці, дабраты.

— Мікалай Ільіч, сам ленынградзец, зацікавіўшыся беларускім музычным фальклорам, пераехаў у Мінск. Ён вывучаў не толькі музычную спадчыну беларусаў, але і нашу культуру ўвогуле. Таму яго сябрамі сталі многія беларускія паэты, пісьменнікі, мастакі, артысты. У нашым доме часта наладжваліся вечары, у час якіх вяліся доўгія, цікавыя размовы аб нацыянальнай культуры, шляхах яе далейшага развіцця. Прыходзілі да нас Пятро Глебка, Кузьма Чорны, прыязджаў вядомы кампазітар Рэйнгольд Гліэр, шмат сустракалася я і з Янкам Купалам. Ён быў вельмі адукаваны, тактоўны, мяккі, чуллывы, уважлівы. Не было ў ім адчування сваёй велічы, хоць быў ужо да часу нашай сустрэчы народным паэтам.

Магу шыра сказаць, што дзякуючы і яму, і ўсім тым таленавітым, адданым свайму народу людзям, з якімі мяне звёў лёс, я і зрабіла галоўную справу свайго жыцця. Ніколі не пакідала мяне пачуццё адказнасці перад імі, іх памяццю, заўсёды адчувала сваю прыналежнасць да вялікай справы развіцця беларускай культуры, якую пачалі яны.

Падтрыманая, падбадзёраная, натхнёная добрай зайдзрасцю да людзей, якія ўжо мелі і рабілі сваю справу ў жыцці, А. Аладава ўзялася за стварэнне карціннай галерэі ў Мінску.

Шляхі-дарогі бязмежныя, цяжкія, снежныя, слотныя прайшла яна ў пошуках каштоўных твораў мастацтва. У вёсках хадзіла па хатах:

бывала, заставалася нешта з панскіх маёнткаў у простых сялян. Аб'ездзіла местачковыя музеі. Перавезла калекцыю карцін і скульптур з гомельскага палаца князя Паскевіча. Купіла карціны ў прыватных асоб. У Траццякоўцы, у Рускім музеі ў Ленінградзе шукала, знаходзіла палотны мастакоў — выхадцаў з Беларусі. Работы Лявіцкага, Рэпіна, Левітана, Сярова, Венецыянава, іншых майстроў — больш за дзве тысячы карцін было ў фондах напярэдадні вайны. Адкрылася галерэя ў 1939 годзе. Падзея для рэспублікі была вялікая, бясконца ішла, прыязджалі сюды наведвальнікі з розных гарадоў Беларусі. Вайна спыніла далейшую работу.

— У гады эвакуацыі працавала ў адным з музеяў у Паволжы, не магла дачакацца вяртання ў Мінск, каб прадойчыць пачатае перад вайной. Не магла паверыць, што ўсё трэба будзе пачынаць нанова. Памятаю, як уразілі мяне радкі паведамлення Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі, якія прачытала ў адным з нумароў «Савецкай Беларусі» за 1944 год, калі вярнулася дамоў: «Гітлераўцы знішчылі Дзяржаўную карцінную галерэю, а карціны, скульптуры рускіх і беларускіх майстроў: Рэпіна, Айвазоўскага, Пярова, Багалюбава, Казлоўскага, Бразера, Азгура, Керзіна вывезлі ў Германію».

Вярнуць рэспубліцы багацце, адабраное вайной, шматлікія бяспечныя творы мастацтва, што збіралі яна сама на працягу многіх год, стала адзіным сэнсам яе жыцця. Зноў камандзіроўкі, пошукі. Яе прызначылі дырэктарам галерэі, пазней Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

Першае пасляваеннае дзесяцігоддзе было цяжкім для ўсіх. Бракавала жылля, школ, прадуктаў харчавання, самага неабходнага. Але Аладава дабілася выдзялення грошай на набыццё карцін, на ўзвядзенне будынка музея. Можна ўявіць, як няпроста было зрабіць гэта ў той час, калі людзям жыць не было дзе.

Муж і жонка Аладавы. Іх амаль заўсёды называюць разам. Нават у энцыклапедыі звесткі пра іх аб'яднаны ў адзін артыкул. Яны больш як сорак гадоў прахлілі разам, дапаўняючы, узбагачаючы адзін аднаго. Іх уклад у развіццё нацыянальнай культуры — вялікі. Яны былі паспраўдзана апантанымі людзьмі, якія жылі напружаным духоўным жыццём, без астатку аддаючы сябе служэнню мастацтву. Дзякуючы энергіі і энтузіязму Алены Васільеўны, была захавана пасля смерці В. Бялыніцкага-Бірулі каштоўнейшая калекцыя яго карцін. А пасля на радзіме мастака, у Магілёве, быў адкрыты музей. Яна сабрала багатую калекцыю ікон, каштоўных рэчаў для аддзела старажытна-беларускага мастацтва дзяржаўнага музея, укамплектавала яго экспазіцыю.

Цяпер яна бывае ў музеі даволі рэдка. Але ёй часта звоняць, раяцца, прыходзяць у госці. ...Сядзім побач, маўчыць. Адчуваю цяжар пражытых ёю гадоў, зробленых спраў, мне немагчыма падняць іх нават у думках, а яна, здаецца, на адным дыханні прайшла па жыцці. І цяпер у ёй адчуваецца нейкая лёгкасць, раскванасць, спакой і яснасць.

— Вас, заўважыла, зацікавілі гэтыя дзве карціны. Адну падарыла мне на юбілей жонка Бялыніцкага-Бірулі, не змагла адразу прыняць такую каштоўнасць, але потым нацюрморт прынесла ўжо яе дачка. Другая — палатно маскоўскага мастака Кузняцова. Для музея яна не ўяўляе цікавасці, таму засталася ў мяне. На ёй — з акна бачны Новы Арбат. Амаль так я з акна сваёй кватэры бачу Мінск, сучасны, прыгожы, багаты зелянінай і кветкамі, а яшчэ людзьмі, якія павінны зберагчы і памножыць створанае намі, нашым пакаленнем.

Выходжу ад Алены Васільеўны і іду ў мастацкі музей — тут зусім недалёка. Гляджу на палотны, уяўляю: вось гэта набыла яна, і гэта, і гэта. Шкада, што мы не можам прыйсці сюды разам, а то б ведала дакладна. Ацэньваю карціны ўжо не толькі за талент і стваральніцкаў, але і за талент чалавека, які дапамог зрабіць іх здабыткам рэспублікі, беларускага народа.

Таіса ДАРАФЕЕНКА.

НА ЗДЫМКУ: Алена АЛАДАВА дома.

НЕКАЛЬКІ СЛОЎ ПРА КНІЖКУ ЗОСЬКІ ВЕРАС «КАЛАСКІ»

ІДЭАЛ—СЛУЖЭННЕ НАРОДУ

Са шчырай удзячнасцю за душэўнае ўзрушэнне, абуджаныя думкі перагортваю апошняю старонку кніжкі Зоські Верас «Каласкі», нядаўна выпушчанай выдавецтвам «Юнацтва». У ёй сабраны ўзоры творчасці старэйшай беларускай пісьменніцы, якая пачынала друкавацца яшчэ на пачатку нашага стагоддзя. Минуў час, але вартасць зробленага не меншае, таму што вечнымі на зямлі былі і застаюцца паняцці добра, справядлівасці, працавітасці, стойкасці перад жыццёвымі бурямі.

«Я не баюся жыццёвай буры, — яшчэ ў 1915 годзе пісала Зоська Верас, — Але ж баюся я ўтраты веры, траты энергіі баюся без меры, баюся жыцці без ідэалу, бо ў чорнай пустцы сэрца б сканала... Больш чым цялеснай баюся смерці — душой умерці...»

Ідэалам свайго жыцця яшчэ з маладосці Зоська Верас (Людвіка Сівіцкая) абрала служэнне народу на ніве беларускай культуры. У Гродзенскім гуртку беларускай моладзі яна загадвала бібліятэкай, удзельнічала ў спектаклях, з якімі гурткоўцы выступалі ў вёсках. Маючы арганізуючую адукацыю пасля вучобы ў Варшаве на курсах агародніцтва, садоўніцтва і пчаларства, Зоська Верас была старшынёй Беларускага кааператыва таварыства «Пчала», рэдактарам часопіса «Беларуская борьба». У 1927—1931 гадах у Вільні яна стварыла і рэдагавала дзіцячы часопіс «Заранка», які з недрэннем чакалі на вёсках беларускія дзеці.

Прырода, літаратура і педагогіка займалі і, бадай, аднолькава моцна хвалявалі гэтую цікаўную, няўрымсліваю жанчыну. Творы, сабраныя ў зборніку «Каласкі», ілюструюць, наколькі ўдалым і плённым было спалучэнне гэтых інтэрэсаў. З апавяданняў маленючкія чытачы, якім адрасаваны зборнік, даведаюцца, чым і як карміць птушак у халодную зіму, і колькі працы трэба ўкласці, абрабляючы зямлю, каб каля дома зацвілі прыгожыя кветкі, і якія грыбы растуць у нашых лясах. І адначасова пісьменніца вучыць быць добрым і спагадлівым да людзей, цяпля-

вым і высакародным, ахоўваць прыроду, любіць сваю зямлю, найпрыгажэйшую і найлепшую для цябе, калі ты на ёй нарадзіўся. У прамове да кніжкі пісьменнік Ніл Гілевіч дае надзвычай высокую ацэнку дзіцячым творам Зоські Верас. «Ідэяна-маральны змест гэтых апавяданняў пісьменніцы вытрыманы ў духу традыцый выдатных айчынных педагогаў мінулага, — запінае Ніл Гілевіч, — міжволі выклікаюць у памяці школьныя чытанкі Льва Мікалаевіча Талстога, Канстанціна Дзмітрыевіча Ушынскага...»

У самым цікавым, здаецца мне, раздзеле «Настроі» сабрана некалькі лірычна-філасофскіх абразкоў. У іх роздум аб сэнсе жыцця і сіле чалавечага духу і розуму, аб месцы кожнага з нас на зямлі. Апошняе мініяцюра называецца «Трэба хацець». «...не вер, што сон, збуданы жыццёвым сіверам, не вяртаецца, што казка кветачная, гарачая казка, як паўднёвае сонца, не ўстане больш перад табой. Не вер! Хацець толькі жыць! Хацець — гэта здамаць наймагнейшы боль! Сто разоў паміраць і сто разоў ажыць можна! Шчаслівым быць! З зорак карону мець. Трэба толькі хацець. Трэба хацець».

Усіх, хто і цяпер сустракаецца з Зоськай Верас, больш за ўсё ўражвае яе жывая душа, яе нестарэючая феноменальная памяць, гарачая цікаўнасць да людзей, імкненне быць неабходнай ім, гатоўнасць дзяліцца сваім духоўным скарбам.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

УДЗЯЧНАСЦЬ НАСТАЎНІКАМ

Ляўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Рыгор Барадулін і народны артыст рэспублікі Генадзь Гарбук сардэчна віталі свайго школьнага настаўніка Аляксандра Карабана, выказалі яму словы ўдзячнасці за тое, што ў свой час адкрыў дарогу да ведаў, паднеслі кветкі, а Р. Барадулін прачытаў вершы, прысвечаныя чалавеку, якога заўсёды ўспамінае з удзячнасцю, як дарагога старэйшага таварыша.

А. Карабан — былы дырэктар Ушацкай сярэдняй школы — даў пуцёчку ў жыццё сотням выхаванцаў, сярод якіх і вядомая беларуская паэтэса Еўдакія Лось. Наогул, прафесія педагога ў Карабана стала сямейнай. Па шляху бацькі пайшла і дачка — Вольга Александрэўна выкладае рускую мову і літаратуру ў адной са школ Мінска. Марыць стаць настаўніцай яе дачка, унучка Аляксандра Антонавіча.

Сям'я Карабанаў не выпадкова была запрошана на вечар «Цяпло сэрца свайго — дзецям», што прайшоў нядаўна ў Палацы культуры Бельсаўпрофа. На ім сабраліся і іншыя прадстаўнікі настаўніцкіх дынастый беларускай сталіцы. Вядучая вечара заслужаная артыстка БССР З. Бандарэнка прадставіла прысутным таксама і Героя Сацыялістычнай Працы Лідзію Тарасевіч і Валянціну Разумовіч.

Педагогаў віталі заслужаны артыст БССР Я. Еўдакімаў і артыстка Белдзяржфілармоніі З. Феакістава, з цікавай праграмай выступіў і эстрады аркестр Палаца культуры Бельсаўпрофа.

ВЯСНА ПРЫБАЛТЫЙСКАЯ

У красавіку ў Рызе пройдзе традыцыйны фестываль «Прыбалтыйская тэатральная вясна». Сёлета ён прысвечанаеца 40-гадоваму Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне. Як вядома, гэтае свята мастацтва збірае дзелячы і аматараў тэатра Літвы, Латвіі, Эстоніі, Калінінградскай вобласці і Беларусі. Нашу рэспубліку на сёлетнім фестывалі прадстаўляе Беларускі дзяржаўны Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, які пакажа ўдзельнікам і гасцям «Прыбалтыйскай тэатральнай вясны» спектакль «Радавыя» па п'есе А. Дударова.

ПАЧЫНАЮЧЫ маскоўскі літаратар, аўтар адной пакуль што кнігі, Віктар Аляксееў звярнуў увагу выканкама Савета народных дэпутатаў падмаскоўнага гарадка на дрэнны стан помніка архітэктуры XVIII стагоддзя. Меры былі прыняты неадкладна. Адыраў, відаць, сваю ролю і агульны аўтарытэт пісьменніцкага звання ў краіне...

Паэт Мікалай Шумакоў таксама не належыць да ліку вельмі папулярных літаратараў. Прыблізна раз у два гады ён выпускае зборнік вершаў, звычайна публікуючы асобныя свае творы ў перыядычным друку. Але, займаючыся выключна літаратурнай працай, ён у стане забяспечыць сябе і сям'ю...

Вядомы савецкі празаік Вадзім Кажэўнікаў, які нядаўна памёр, на маё пытанне ў адной з гутарак, ці не адцягваюць яго ад асноўнай работы частыя паездкі па краіне, сустрэчы з чытачамі, выступленні на прадпрыемствах, адказаў: «Магчыма, за гэты час я сапраўды мог бы напісаць яшчэ не адну кнігу, але ж раз'езды, сустрэчы, выступленні — таксама формы зносін пісьменніка з жыццём. Гэта ўзбагачае мяне як мастака, многае дае маім будучым творам».

Па прыведзеных прыкладах ужо можна меркаваць аб некаторых характэрных рысах становішча творчай інтэлігенцыі ў савецкім грамадстве, яе магчымасцях і ролі.

Па-першае, быць мастаком, кампазітарам, артыстам, пісьменнікам у нашай краіне вельмі прэстыжна.

Па-другое, мастак, кампазітар, пісьменнік — і не толькі вядомы — здольны цалкам прысвяціць сябе любімай справе, не турбуючыся пра матэрыяльны бок жыцця: фінансавая падтрымка дзяр-

жавы і творчых саюзаў яму забяспечана.

Па-трэцяе, для савецкіх майстроў мастацкай культуры характэрна цесная сувязь з чытачом і глядачом.

Неяк я задаў пытанне Уладзіміру Валодзіну, аднаму з кіраўнікоў Саюза мастакоў СССР, чаму прадстаўнікі ўсіх напрамкаў выяўленчага мастацтва так

Яна гаварыла, што ўлады ў яе краіне ставяцца да чалавека, які займаецца літаратурнай працай, без усякай павагі... Прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі крытыкаў Рабер Андрэ, які пабыў у канцы 1984 года ў СССР, заявіў, што самае моцнае уражанне на яго зрабіла тое, што кіраўніцтва краіны ўдзяляе лі-

жа лічыцца добрым толькі тады, калі ён задавальняе патрабаванні не некаторых, а ўсіх людзей. Чэхаў лічыў, што жаданне служыць грамадству, грамадскаму дабрабыту павінна быць патрэба душы, умовай асабістага шчасця пісьменніка.

Савецкая культура ўспрыняла і развіла гэты грамадзянскія пазіцыі, узяўшы іх на якасна новы ўзровень. Для савецкага мастака цесная сувязь з жыццём народа — гэта не толькі жыватворная глеба, але і арыенцір у творчасці.

Зразумела, мастак, пісьменнік, кампазітар уплываюць на жыццё ў першую чаргу сваімі мастацкімі творами. Але высокі аўтарытэт і прэстыж творчай інтэлігенцыі ў СССР тлумачыцца таксама і яе актыўнай грамадзянскай пазіцыяй.

Грамадская дзейнасць савецкіх майстроў культуры рэальна ўплывае на стан жыцця людзей, на многія працэсы, якія адбываюцца ў грамадстве. Аб яе эфектыўнасці можна меркаваць хоць бы па газетных падборках, дзе адказныя асобы паведамляюць аб мерах, прынятых па выступленнях дзеячаў літаратуры і мастацтва. Вялікі ўклад унесла і працягвае ўносіць творчая інтэлігенцыя ў ахову навакольнага асяроддзя і помнікаў гісторыі. Нярэдка па пісьменніцкіх нарысах, артыкулах мастакоў і кампазітараў, зваротах творчых саюзаў прымаліся і прымаюцца рашэнні заканадаўчымі органамі саюзных і аўтаномных рэспублік, міністэрствамі і ведамствамі.

І яшчэ адзін вельмі важны момант, які характарызуе становішча мастака ў СССР, — пастаяннае адчуванне ім сваёй неабходнасці людзям і грамадству. Гэта пачуццё памагае і жыць, і ствараць.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

ТВОРЧАЯ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ: ШТРЫХІ ДА «КАЛЕКТЫЎНАГА ПАРТРЭТА»

ПАТРЭБА ДУШЫ

імкнуцца стаць членамі творчай арганізацыі. Можна быць, гэта дае нейкія асаблівыя матэрыяльныя перавагі?

Ніякіх асаблівых прывілей член Саюза мастакоў перад іншым прафесіяналам не мае, сказаў Валодзін. І тыя і другія забяспечваюцца цікавымі заказамі, могуць рэгулярна паказваць свае творы на выстаўках, карыстацца бясплатнымі творчымі камандзіроўкамі, атрымліваць зваротныя і незваротныя пазыкі і г. д. Галоўны матыў імкнення ўступіць у Саюз — гэта перш за ўсё яго высокі аўтарытэт; стаць членам Саюза мастакоў СССР — значыць, быць прызнаным майстрам выяўленчага мастацтва. Тое ж датычыцца і членства ў іншых творчых саюзах.

Італьянскі часопіс «Эпока» прывёў выказванне пісьменніцы Марыі Бялончы.

таратуры такую вялікую ўвагу.

Аўтарытэты пісьменнік у СССР — гэта яшчэ і Настаўнік. Менавіта таму ў яго адрас прыходзіць пошта амаль такая ж, якую атрымліваюць звычайна дэпутаты савецкага парламента. І гэта не толькі пісьмы па пытаннях творчасці — людзі пытаюцца, раяцца, дзеляцца ўражаннямі і назіраннямі.

Трэба сказаць, што такія адносіны да пісьменніка і яго працы выкліканы тут і гістарычнымі прычынамі. Руская мастацкая інтэлігенцыя заўсёды імкнулася жыць інтарэсамі грамадства, а індывідуалістычныя позы ніколі не былі ў пашане. Характэрна, што нават многія прадстаўнікі рускага авангарду апеллявалі да... мас, грамадства як да вышэйшага судзі.

Яшчэ Леў Талстой пісаў, што твор мо-

ВЫЙШЛА Ў ПОЛЬСКОЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІЦЫ

НАШ АГУЛЬНЫ СКАРБ

Пераклады на беларускую мову эпапеі Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» маюць сваю гісторыю. У 1859 годзе ў Вільні былі выдадзены першыя дзве кнігі (быліцы) паэмы ў перакладзе Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Заўважым, што гэта быў першы пераклад «Пана Тадэвуша» на славянскія мовы. У 1892 годзе ў Львове з'явіўся няпоўны і недасканалы, на жаль, у мастацкіх адносінах пераклад Аляксандра Ельскага.

Трэці ж беларускі пераклад гэтага твора нарадзіўся ў 1931—1932 гадах у турэмных засценках буржуазнай Польшчы. Зрабіў яго Браціслаў Тарашкевіч.

Прыгадаем, што ў 1923—1927 гадах Тарашкевіч з'яўляўся паслом польскага сэйма, дзе выступаў у абарону правоў працоўных Заходняй Беларусі, выкрываў палітыку буржуазнага ўрада Польшчы. У 1925 годзе стаў членам КПЗБ. У гэтым жа годзе ўзначаліў Беларуска-сялянска-рабочую грамаду, самую масавую ў тагачаснай буржуазнай Еўропе рэвалюцыйна-дэмакратычную арганізацыю, якая аб'ядноўвала каля 120 тысяч чалавек. У студзені 1927 года польскія ўлады разганялі Грамаду, а кіраўнікі яе быў арыштаваны і асуджаны на 12 гадоў турэмнага зняволення. Але і ў турмах буржуазнай Польшчы ён змагаўся і працаваў. Пісаў рэвалюцыйныя лістоўкі і брашуры, перапрацоўваў сваю вядомую «Беларускую граматыку для школы», якая вытрымала шэсць выданняў, працаваў над гістарычнай граматыкай беларускай мовы.

Выдатны твор польскага паэта, як і раней, прыцягваў увагу беларускіх перакладчыкаў. У 40—50 гады з'явіліся ў друку ўрыўкі з «Пана Тадэвуша» ў перакладзе Максіма Танка і Сяргея Дзяргая. Рыхтуюцца да выдання поўныя пераклады паэмы, зробленыя Язэпам Семянонам і Пятром Бітэлем. У 1962 годзе ў часопісе «Польмя» і ў 1971 годзе ў беластоцкім альманаху «Белавеска» былі апублікаваны аднаведна ўрыўкі з першай быліцы і чацвёртай быліца Тарашкевічава перакладу «Пана Тадэвуша». Аднак збірліся вы-

даць гэты пераклад поўнасьцю. І ён з'явіўся ў 1981 годзе ў выдавецтве «Навука і тэхніка». Падрыхтаваў тэкст да выдання, напісаў прадмову і каментарыі да яго А. Мальдзіс.

Як значную падзею ў гісторыі беларуска-польскіх літаратурных сувязей неабходна разглядаць таксама і асобнае выданне «Пана Тадэвуша» ў перакладзе Тарашкевіча, кніга выйшла ў Польскай Народнай Рэспубліцы ў ольштынскім выдавецтве «Поезжэ». Пра яе і пойдзе далей гаворка.

Ва ўступным рэдакцыйным артыкуле адзначаецца, што прычынамі выдання твора было тое, што пераклад Тарашкевіча з'яўляецца першым поўным і адначасова высокамастацкім перакладам «Пана Тадэвуша» на беларускую мову і што яго можна разглядаць як гістарычны дакумент, помнік беларускай мовы часоў «Нашай нівы» і 20—30-х гадоў XX стагоддзя. Далей заўважаецца, што тэкст перакладу падрыхтаваны з ксеракопіі, якую перадала кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта ўдава Тарашкевіча.

Навуковым рэдактарам і аўтарам уступнага артыкула з'яўляецца вядомы польскі мовавед Антаніна Абрэмбская-Яблонская. Прыгадаем, напрыклад, што ў 1962 годзе ў Варшаве пад рэдакцыяй А. Абрэмбскай-Яблонскай і М. Бірылы выйшаў «Падручнік польска-беларускі слоўнік».

Польская даследчыца разглядае ў сваім уступным артыкуле гісторыю беларускіх перакладаў вядомай паэмы Міцкевіча, гаворыць пра асобу перакладчыка, пра ўмовы, у якіх рабіўся пераклад, звяртае ўвагу на тэсталагічныя праблемы, што ўзніклі пры падрыхтоўцы тэксту. Спрабуе высветліць, з якога польскага выдання «Пана Тадэвуша» быў зроблены пераклад, бо ў Тарашкевічавым перакладзе адсутнічае эпілог, якога не было ў першым выданні «Пана Тадэвуша» 1834 года і які быў дапісаны Міцкевічам назісней. Прааналізаваны рыфмоўку, метрычныя і рытмічныя асаблівасці арыгінала і перакладу, іх воб-

разнасць і мову. А. Абрэмбская-Яблонская высока ацэньвае беларускі пераклад.

Польскімі вучонымі праведзена значная праца: падрыхтаваны тэкст, зроблены рэдакцыйныя праўкі, прыведзена табліца, дзе параўнаны дзве версіі копіі адзінацатай і дванацатай быліц перакладу. Як станоўчую рысу выдання неабходна адзначыць і тое, што ў ім змешчаны водгукі на пераклад Тарашкевіча ў беларускім і польскім друку, бібліяграфія выкарыстаных укладальнікамі крытычных прац, фотакопіі адзінацатай быліцы, два лісты Тарашкевіча, адрасаваныя пракурору акруговага суда ў Гродне і начальніку гродзенскай турмы, у якіх ішла гаворка пра перасылку жонцы сшыткаў перакладу.

Добрага слова заслугоўвае таксама змешчанае ў кнізе пасляслоўе Галіны Турскай, дзе яна, разглядаючы пераклад урыўка з першай кнігі «Гаспадарка», прыходзіць да заключэння, што пераклад Тарашкевіча атрымаўся надзвычай блізім да арыгінала і паэтычным. На думку польскай даследчыцы, хоць міцкевічаўскі трынаццаціслодовік і перададзены пятнаццаціслодовікам, што не адпавядае рытміцы арыгінала, аднак і ў беларускім перакладзе «Пан Тадэвуш» гучыць свабодна і натуральна. Г. Турская заўважае, што мова перакладу ўвабрала многа дыялектных рыс, уласцівых для заходніх і паўночна-заходніх раёнаў Беларусі, для тых мясцін, з якіх паходзіць Тарашкевіч. Аднак і ў мове польскага арыгінала, адзначае яна, шмат архаічных і рэгіянальных элементаў, характэрных для часу ўзнікнення паэмы ці для родных мясцін Міцкевіча, але не характэрных для сучаснай польскай літаратурнай мовы. І ў гэтым сэнсе ва ўспрыманні сучасным польскім чытачом перакладу Тарашкевіча, прыходзіць да заключэння польскі крытык. Ёсць шмат агульнага, і таму шлях, які выбраў беларускі перакладчык, аказаўся надзіва шчаслівым.

Анатоль ВЕРАБЕЙ,

ФАЛЬКЛОРНАЯ КАМПАЗІЦЫЯ

«ЧАТЫРЫ ПАРЫ ГОДА»

У ВЯНОК БЕЛАРУСКАГА ТАНЦА

Адна з самых вялікіх аўдыторыяў Мінскага інстытута культуры, дзе праходзіў справядзачны канцэрт студэнтаў-харэографістаў, на гэты раз не змагла змясціць усіх жадаючых. Паглядзець яго прыйшлі не толькі сябры і выкладчыкі, але і шматлікія госці, кіраўнікі вядучых самадзейных танцавальных калектываў з усёй рэспублікі.

Фальклорны харэаграфічны вечар «Чатыры пары года», вынесены на суд глядачоў, стаў сапраўдным святам прыгажосці і грацыі, вяселосці і гумару народных танцавальна-ігравых відовішчаў. Больш за паўтары гадзіны працягвалася гэта дзіўнае па сваёй маляўнічасці і эмацыянальнасці прадстаўленне. Тут былі паказаны не проста асобныя ўзоры танцавальнага фальклору, а харэаграфічныя кампазіцыі, сцэнікі, эцюды з выкарыстаннем сямейна-бытавых і календарных абрадавых дзеянняў, вяснавых, летніх, восеньскіх і зімовых народных гульняў. Адсюль і назва фальклорнага вечара — «Чатыры пары года».

Найбольшае адабрэнне глядачоў і спецыялістаў заслужылі пастаноўкі студэнтаў Тамары Гусакоўскай і Надзеі Мандры-

ка, Таццяны Семчанка і Вольгі Сенатарвай, Людмілы Коўтун і Ірыны Шуліка, Васіля Ільінскага і Канстанціна Зубіка. У іх апрацоўцы выконваліся беларускія народныя танцы «Першы гром», «Дожджык», «Вясёлае кола», «Цапы», «Рэпка», «Кабылка», «А мы лён расчэшам», «Грабавуская кадрыля», «Танец з гладышом», «Вясковія полькі» і іншыя. Ужо толькі гэты пералік назваў танцаў нават вопытнага фальклорыста ўражвае. Зусім невядомыя для шырокага глядача ўзоры харэаграфічнага фальклору паказалі студэнты, удзельнікі галіновай навукова-даследчай лабараторыі беларускай танцавальнай творчасці ў сваёй новай праграме. Дарчы, аб лабараторыі. Гэта першая лабараторыя падобнага профілю ў нашай краіне. І, мусяць, не выпадкова яна была арганізавана пры Мінскім інстытуце культуры, дзе не толькі сканцэнтраваны вядучыя спецыялісты ў галіне харэаграфіі, але і рыхтуюцца кадры будучых кіраўнікоў самадзейных танцавальных калектываў.

НА ЗДЫМКУ: студэнты Мінскага інстытута культуры выконваюць танец «Каза».

[Заканчэнне на 8-й стар.]

Хоць сёлетняя вясна і не шчодрая на цяпло і сонечныя дні, але звонкія каляжы, наздраваты снег, красавіцкае паветра, прыляцеўшыя гракі і жаўранкі — сведкі таго, што яна прышла. Ёй рады і прырода, і мы.

Ні адну пару года так не чакаюць, як вясну. На першы погляд, усе змены, што адбываюцца вясной, — звыклія і строга заканамерныя: сыходзіць снег, павялічваецца светлавы дзень, сонечныя промні робяцца больш яркімі і цёплымі. І разам з тым гэта найжаданейшы час, бо адыходзіць сцюжа. А ўсё жывое цягнецца да цяпла і святла. Вясна надае нам сілу і ўпэўненасць. Яна мацуе крылы, мацуе надзеі.

НА ЗДЫМКАХ: веснавы настрой і ў студэнтак-першакурсніц Брэсцкага педагагічнага інстытута Наталлі ЦЮЛЬКІНАЙ, Марыны СТАШЫНСКАЙ і Алены ДУДЧЫК; па веснавай вадзе.

Фота Э. КАБЯКА.

СЛАВАНСКІ ПАРК

Кожны, хто бывае ў вёсцы Славань Светлагорскага раёна, захапляецца стогодовымі дрэвамі, якія двама радамі растуць вакол старога сельскага клуба. Шэсцьдзесят вострым дрэў! Сярод іх толькі адна бяроза, астатнія — ліпы.

Летам цвіценне ліп прываблівае мноства пчол. Прыемны пах плыве далёка па ўсёй ваколіцы. Усе добра ведаюць пра цудадзейную сі-

лу ліпавага цветку. Кажуць, хто адпачывае пад ліпавымі дрэвамі, спажае ліпавы мёд, ніколі не хварэе. Не здарма гэтыя дрэвы ўпрыгожваюць вуліцы і плошчы нашых гарадоў. Шмат іх у Мінску, Гомелі, Светлагорску...

У Славані ліпавыя прысады пачалі садзіць пасля 1864 года. Тады было адкрыта Славанскае народнае вучылішча, у якім настаўніцай пра-

цавала Праскоўя Адамацкая. Яна першая арганізавала пасадку ліпавых дрэў. А сёння яны так разрасліся, што іх верхавіны відаць здалёк.

Не так даўно ў вёсцы побач са старой прысадай узведзены новы цагляны будынак — сельскі клуб. І гэта нездарма: у такім месцы прыемна адпачываць.

С. ПРАЧ.

(ПОРТ)

ФУТБАЛІСТЫ зборнай Савецкага Саюза правялі ў Тбілісі таварыскую сустрэчу з камандай Аўстрыі.

Гульня завяршылася з лікам 2:0 на карысць нашых спартсменаў. У складзе пераможцаў выступалі пяць мінскіх дынамаўцаў: Сяргей Бароўскі, Андрэй Зыгмантовіч, Сяргей Алейнікаў, Георгій Кандрацьёў і Сяргей Гоцманаў.

У чарговым туры першынства СССР «Дынама» (Мінск) перамагло «Чарнаморац» (Адэса) — 2:0.

НА ПЕРШЫХ Усесаюзных змінных юнацкіх гульнях хакеісты Беларусі нанеслі паражэнне — 6:5 — зборнай Украіны і занялі першае месца.

Некалькі медалёў на гэтых спаборніцтвах на ліку біятлістаў і фігурыстаў.

ЗАВЯРШЫЛАСЯ традыцыйнае 51-е Свята Поўначы, у якім прымалі ўдзел і замежныя спартсмены.

Біятліст з Мінска Канстанцін Вайтін узнагароджаны на гэтых спаборніцтвах залатым (эстафета 4×7,5 кіламетра) і бронзавым (гонка на 20 кіламетраў) медалямі.

ЧАТЫРЫ новыя рэкорды БССР на міжнародных спаборніцтвах канькабежцаў на «Медэо» ўстанавілі магіляўчанка Людміла Касцюкевіч — 500, 1 000 метраў і ў суме мнагабор'я і Лілія Гаўрылава на дыстанцыі 3 000 метраў.

У **СТАЛІЦЫ** Беларусі прайшоў усесаюзны турнір па бадмінтону. Мацнейшыя спартсмены гэтых спаборніцтваў уключаны ў зборную каманду СССР.

Паспяхова выступілі Святлана Бялясава з Магілёва, якая заваявала два залатых медалі — выйграла адзіночны і змешаныя фіналы, і мінчанін Анатоль Скрылко — першыя месцы ў адзіночным і

мужчынскім парным фіналах.

ПЕРАМОГАЙ шахматыста Уладзіміра Маланюка з Севастопалю завяршыўся традыцыйны турнір памяці заслужанага трэнера СССР, майстра спорту з Беларусі Аляксея Сакольскага.

Украінскі шахматыст набраў 11 ачкоў у 15 партыях.

БАСКЕТБАЛІСТЫ нашай рэспублікі, юнакі і дзяўчаты старэйшага ўзросту паспяхова выступілі ў фіналах першынства краіны па баскетболу.

Дзяўчаты, якія гулялі ў Шаўлія, заваявалі сярэбраныя медалі, а юнакі ў Адэсе сталі бронзавымі прызёрамі.

МІЖНАРОДНЫ турнір па барацьбе самба прайшоў у Балгарыі. Гонар Савецкага Саюза абараняла зборная Беларусі.

На яе ліку пяць вышэйшых узнагарод: у У. Япрынцава, В. Крываногова, В. Бухвала, М. Рамазанова і А. Новіка. Другое месца ў А. Веціорэца і трэцяе — у А. Касцюка.

У ВЯНОК БЕЛАРУСКАГА ТАНЦА

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

Сённяшні творчы «партфель» лабараторыі — гэта сотні знойдзеных, беражліва зафіксаваных і захоўваемых народных танцаў, дзесяткі з якіх, дзякуючы актыўнай дзейнасці выкладчыкаў і студэнтаў, увайшлі ў рэпертуар не толькі самадзейных калектываў рэспублікі, але і прафесійных — Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, фальклорна-харэаграфічнага ансамбля «Харошкі». Толькі летась лабараторыяй было праведзена тры фальклорныя экспедыцыі ў Гомельскую (абследавана тры раёны), Гродзенскую (абследавана пятнаццаць раёнаў) і Мінскую (абследавана два раёны) вобласці. Каталогі лабараторыі, пры якой створаны рэспубліканскі кансультацыйны пункт па беларускаму народнаму танцу, папоўніліся на 2 тысячы 10 адзінак захоўвання — літаратурна-графічных запісаў народных танцаў, абрадаў, гульняў, музычных твораў, фота-, кіна-, слайдматэрыялаў. Увесь жа інфармацыйны банк лабараторыі налічвае каля 8 тысяч адзінак захоўвання.

Упершыню быў арганізаваны этнакіраваны збор варыянтаў вядомых, шырока распаўсюджаных у Беларусі народных танцаў «Лявоніха», «Крыжачок» і іншых, а таксама танцаў на працоўную і гераічную тэматыку. Вопыт галіновай навукова-даследчай лабараторыі беларускай танцавальнай творчасці рэкамендаваны да вывучэння і ўкаранення на нарадзе па фальклору ў Маскве ў чэрвені 1982 года і на Усесаюзным семінары па харэаграфічнаму фальклору, які правяла Міністэрства культуры СССР у кастрычніку 1983 года.

Дзейнасць кафедры харэаграфіі (загадчык прафесар Юлія Чурко) і галіновай лабараторыі сведчыць аб тым, якое важнае значэнне набывае ў нашы дні студэнцкая фальклорная практыка.

У час яе студэнты праходзяць усе стадыі навукова-творчай работы над харэаграфічным фальклорам: ад яго збору і запісу, адбору і сістэматызацыі да апрацоўкі і пастаноўкі на сцэне. Што, у сваю чаргу, адбываецца і на якасці падрыхтоўкі спецыялістаў-харэаграфістаў. У экспедыцыях сабраны каштоўны, часам унікальны фальклорны матэрыял. Зафіксаваны такія ўзоры беларускага танцавальнага фальклору, якія амаль зусім зніклі, напрыклад, «Цяцэчка», «Кабылка», «Камарыкі», «Бярозка», полькі «Вясцігова», «Барноўка», «На пяце» і інш. Фальклорны матэрыял, сабраны ў экспедыцыях, выкарыстоўваецца студэнтамі кафедры харэаграфіі для стварэння ўласных сцэнічных твораў, правядзення фальклорных вечароў, якія

сталі ў інстытуце традыцыйнымі, выканання курсавых работ і рэфератаў. На падставе экспедыцыйных запісаў студэнтамі пастаўлены шэраг танцаў і гульняў, якія ніколі раней не выконваліся на сцэне.

Вынікі першых фальклорных экспедыцый студэнтаў-харэаграфістаў, супрацоўнікаў галіновай лабараторыі, арганізаванай пяць год назад, дазваляюць гаварыць аб іх цікавым, надзвычай патрэбным і карысным вопыце, аб важным навуковым і педагагічным значэнні гэтай работы. Але тут жа выявілася нямаля і новых праблем. Адна з іх: фальклорныя экспедыцыі павінны насіць комплексны характар, гэта значыць уключаць у свой састаў філолагаў, фальклорыстаў, музыкантаў, этнографістаў. Чаму? Многа сапраўды бяспечнага, унікальнага фальклорнага матэрыялу застаецца за рамкамі ўласна харэаграфічных інтарэсаў кафедраў і лабараторыі. Правядзенне ж такіх фальклорных экспедыцый, як пераконвае вопыт вядучых інстытутаў краіны, дазваляе выкарыстоўваць комплексныя экспедыцыі на многа эфектыўней, а зробленыя ўдзельнікамі сумесных фальклорных экспедыцый запісы казак, вуснай патэтычнай творчасці, песень, абрадаў, нотных і харэаграфічных матэрыялаў і іх расшыфроўкі маюць большую паўнату і навуковую дакладнасць.

...Рэакцыя гледача — гэта першае, па чым можна беспамылкова меркаваць: атрымаўся спектакль, канцэрт ці не. На адным з апошніх паказаў фальклорнага вечара «Чатыры пары года» ў сталічным Доме літаратара раўнадушных не было. І ацэнка гледачоў у заліковую кніжку студэнтаў — «выдатна»!

— Фальклорны вечар, паказаны студэнтамі-харэаграфамі Мінскага інстытута культуры, — падзяліўся ўражаннямі вядомы пісьменнік і фалькларыст, заслужаны дзеяч навукі БССР, прафесар Ніл Гілевіч, — пакінуў у душы адчуванне часосці святочнага, радаснага, незвычайнага, бо падобнае здараецца не так часта — сустрэча з сапраўднай народнай творчасцю! Таленавітая моладзь ідзе ў мастацтва!

Да гэтай высокай і прыемнай адзнакі застаецца дадаць, што Цэнтральны Камітэт камсамола рэспублікі рэкамендаваў фальклорную праграму «Чатыры пары года» для ўдзелу ў культурнай праграме маючага адбыцца ў Маскве XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў.

Анатоль САКАЛОУ,
выкладчык Мінскага
інстытута культуры.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. 647